

AKADEMİSYEN EVLİLİKLERİ

Dr. Onur HAYIRLI

ISBN

978-605-68528-8-6

AKADEMİSYEN EVLİLİKLERİ

DR. ONUR HAYIRLI

ISBN
978-605-68528-8-6

Institution Of Economic Development And Social Researches Publications®

(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)

TURKEY TR: +90 342 606 06 75

USA: +1 631 685 0 853

E posta: kongreiksad@gmail.com

www.iksad.org

www.iksadkongre.org

Kitabın tüm hakları İKSAD Yayınevi'ne aittir.

İzinsiz çoğaltılamaz, kopyalanamaz.

Metinlerden etik ve yasal olarak yazarlar sorumludur

Iksad Publications - 2018© ISBN 978-605-68528-8-6

Yazar Hakkında Kısa Bilgi;

Ankara doğumlu Dr. Onur HAYIRLI, Hacettepe Üniversitesi'nde Kültürel Antropoloji alanında doktorasını tamamlamış Akademisyen olarak mesleğine devam etmekte ve Kültür üzerine çalışmalar yürütmektedir. “Kültürel Antropoloji; Temel Kavramlar” adında bir çeviri kitabı da bulunan yazarın yakın zamanda Türkiye’de Trafik kültürü üzerine yazılmış Trafiğin Antropolojisi adını taşıyacak bir kitabı daha yayınlanacaktır. Tüm soru ve önerileriniz için; hayirli@yahoo.com

Sevgili hayat arkadaşım Dilek İşler'e...

GİRİŞ	6
ARAŞTIRMANIN TEKNİK BOYUTU	24
EVLİLİĞE DAİR GENEL BİLGİLER	33
TÜRKİYE'DE AİLE KURUMU	41
EVLİLİK	54
AKADEMİSYEN EVLİLİKLERİ	69
TÜRKİYE'DEKİ AKADEMİSYEN EVLİLİKLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ	71
ÇALIŞMANIN SONUÇLARI	75
AKADEMİSYENLERİN EVLİLİĞE DAİR GÖRÜŞLERİ	114
KAYNAKÇA	127

GİRİŞ

Türkiye'deki evliliklere bakıldığında, çok ciddi bir kırılma olduğu görülebilir. İstatistikler, evliliklerin düşüş gösterdiğini ya da artan nüfusa karşın düz bir çizgide devam ettiğini, üstelik boşanmaların da hızla arttığını göstermektedir. Bu sebeplerden dolayı, Türkiye'de evlilik konusu üzerinde araştırma yapma ihtiyacı hissedilmiştir. Mesleğim dolayısıyla bulunduğum çevre akademiydi. Kendim de bir akademisyen olarak meslektaşlarım üzerinde çalıştım. Eğitim seviyelerinin yüksek oluşundan dolayı, Türkiye'deki evliliklerin yapısını yansıtmaları bakımından akademisyenlerin öncü bir azınlık oldukları düşünülebilir. Bu anlamda belki de ülkenin geleceğini yansıtmaktadırlar. Çalışma sonucunda ortaya ilginç sonuçlar çıkmıştır. Bu kitap yazarın doktora tez çalışmasının içeriği olan akademisyen evlilikleri konusunu içermektedir ve bu tez çalışmasındaki verilerden faydalanılmıştır. Bu kitap sosyal bilimlere ilgi duyanlara, akademisyenlere veya evlilik konusu üzerine düşünmek isteyenlere hitap edebilecek bir sosyal bilimler

çalışmasının kitaplaştırılmış halidir. Bu çalışma baştan sona okuyabileceği gibi, bölümler arasında geçiş yaparak da okunabilir.

Türkiye’de özellikle 1950’li yıllarla birlikte hızlanan sanayileşme ve kentleşme sürecinde ekonomik ve toplumsal yapıda köklü değişimler ortaya çıkmıştır. Toplumun en küçük ve en temel birimi olan aile bu değişimden belki de en fazla ve en derinden etkilenen kurumlardan biri olmuştur. Sanayileşme olgusu ekonomiyi, üretim biçimini ve üretim ilişkilerini kökten değiştirirken, kentleşme süreci ile birlikte kırsal kesime özgü geleneksel-geniş aileden, modern-çekirdek aileye geçiş, güç, sancılı ve sarsıcı şekilde gerçekleşmektedir. Ailenin hem yapısında hem de işlevlerindeki kaçınılmaz değişmeler bireyleri derinden etkilemekte; bu durum toplumsal ilişkilere, iş ve aile yaşamına, evlilik kurumuna yansımaktadır. Akademisyenlerin iş yaşamındaki tükenmişlikleri ile evlilik yaşamındaki uyumları arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik bu çalışmada; konunun, ekonomik ve toplumsal-kültürel bağlantılarıyla ortaya konulması amaçlanmıştır.

Çalışmaya başlanırken, açık uçlu sorular ve anket formu hazırlanırken, evliliğin dinamiklerinde etkili olduğu düşünülen **kültürel özelliklerin** ortaya çıkarılmasına yönelik olması planlanmış, çalışmada sadece sayısal veriler elde etmek yerine, kültürel unsurların da işin içine katıldığı nitelikte olması için uğraşılmıştır. Kültürel unsurlar, kültürün sosyal bilimlerdeki kapsamlı tanımları nedeniyle birçok değişkeni kapsayabilir. Ancak burada, kentli olma, flört süreleri, nikâh türü gibi kültürel yaşam biçimlerini tespit etmeye yönelik sorular ve kişilerin bakış açısından durumun nasıl görüldüğüne yönelik, evlilikle bağlantılı olabileceği düşünülen sorular belirlenmiştir. Bir alan verisi olarak, kişilerle yapılan görüşmelerdeki tüm olumlu, olumsuz, yorum ve tepkiler kaydedilmiştir, bunlar kodlanarak bu çalışmada yeri geldikçe değinilmiştir.

Bu araştırmanın konusu akademisyenlerin evlilik uyumları ile bunun iş tükenmişliği ve diğer değişkenlerden nasıl etkilendiğidir. İş yaşamı ve yaşam farklarının, evlilik uyumuna etki edebileceği düşüncesi

ile hareket edilmiştir. Aynı şekilde evlilikte uyum ile iş yaşamı arasında da bağ olabileceği düşünülmüştür. Akademik çalışmaya odaklanan bireyler; evlenmeyi ve çocuk sahibi olmayı belirli bir süre ertelemektedirler. Bu durum, akademisyenlerin ileri yaşlarda evlenmelerine ya da hiç evlenmemelerine neden olmaktadır. Türkiye’de evlilik oranları düşmekte ve boşanma oranları artmaktadır. Buna yol açan birçok sosyo-ekonomik ve kültürel etmen vardır. Bu sebeplerden dolayı, aile yapısında gerçekleşen değişimin akademisyenlerde daha da fazla olduğu düşünülmüştür. **Akademisyenlerin evliliklerindeki uyum ile iş yaşamlarındaki tükenmişlikleri ve tüm diğer değişkenler arasındaki bağıntılar bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.** Örneğin sonuçlar arasında akademisyenlerde evlilik uyumunun düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu oranın düşük olmasının nedeni araştırılacak ve çeşitli sosyo-ekonomik durumlar ile ilişkisi açıklanmaya çalışılacaktır.

Türkiye toplumu, Cumhuriyet’e geçişinden itibaren Batı tarzı modernleşmesini yıllar içinde

sürdürmüştür. Modernleşme; şehirleşme, sanayileşme ve sonucunda da, yabancılaşma, demokratikleşme ve bireysellik gibi unsurları beraberinde getirmiştir. Bu değişim toplumun her alanını etkilemiştir; ancak Türkiye'deki modernleşmenin yayılımı ve içselleştirilmesi Avrupa'dakinden farklı olmuştur denilebilir.

Türkiye'nin modern yapıdaki özellikleri, bulunduğu konum itibari ile Avrupa'ya göre farklılık gösterir. Çünkü Türkiye doğu ve batı toplumları arasında bir yapı sergilemektedir. Farklı toplumsal özelliklere sahip bir nüfusa sahiptir. Evlilik ve iş yaşantısı arasındaki ilişkiyi örneklem üzerinden araştırmak, Türkiye toplumunun değişen yapısını anlamak açısından önem taşımaktadır.

Çalışmada aileye ilişkin kültürel kabuller anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu çalışmada, evli çiftler arasında flört ilişkisi olup olmadığına, varsa flört sürelerine, evlilik öncesi birlikte yaşamaya ya da cinselliğe dair sorular sorulmuştur. Bu sorular kültürel yapıyı anlamaya yöneliktir. Birlikte yaşama durumu

Türkiye’de, aile kurumunun gidişatının da bir sonucu olarak yeni nesillerde giderek daha sık tercih edilen bir evlilik öncesi yaşam tarzıdır. Amerikan toplumlarında genelde çiftler bir süre birlikte yaşadıkdan sonra evlenme eğilimindedirler. Türkiye’de evlilik öncesi cinsellik birçok yerde halen büyük bir tabu olarak görülür ve evlilik genelde görücü usulü, aile onayı, başlık parası gibi adetlerle sürdürülür. Buna karşın Türkiye’de çeşitli ekonomik ve kültürel sebeplerle bu durum değişmektedir. Evlilik öncesi birlikte yaşama görülebilmektedir. Çok az da olsa evlilik olmadan birlikte yaşam sürdürmeler görülmektedir. Birlikte yaşama, beraberinde kanuni düzenlemelere de ihtiyaç duyar. Bu düzenlemeler çiftlere birlikte yaşayabilmeleri konusunda evlilerin sahip olduğu birçok hakkın tanınması, çocuk sahibi olmanın düzenlenmesi anlamına gelmektedir. Birçok Avrupa ülkesinde bu haklar çiftlere verilmiştir. Henüz Türkiye’de bu konuda bir düzenleme yoktur.

Türkiye’de sosyoloji alanına geniş katkılarda bulunmuş isimlerden birisi olan Behice Boran (1910-1987), Türk toplumunu nitel ve nicel veri yöntemleri

kullanarak incelemiştir. Boran'dan sonra uygulamalı saha araştırmaları başlamıştır. 'Toplumların kendine özgü gerçekleri olduğu varsayımından yola çıkararak her toplumun yalnızca kendi içinde özömlenebileceėi anlayışı, Behice Boran tarafından sıkı biçimde eleştirilmiştir.' (Topses,2013) Yani Boran, pozitivist bilim yöntemi uygulayarak toplumun özömlenmesi gerektiği ve toplumun aralarında fonksiyonel ilişkiler bulunan kurumlardan oluştuğu düşüncesindedir. (Boran, 1992, 1943) Toplumlar hem kendilerine özgün yapılarıyla, hem de genel ilkeler ortaya çıkartılacak şekilde çalışılmalıdır. Bu düşünce her kùltürün kendine özgü şekilde incelenmesi gerektiği, dolayısıyla antropolojinin sadece alan çalışması metodu ile yetinmesinin karşısında duran bir tutumdur denilebilir. Yani antropoloji ve sosyolojinin yöntemleri, batının sıklıkla tercih ettiği sayılara ve istatistiklere dayalı araştırmaları ile genellikle diğer toplumlarının oryantalist incelenmesi arasında bir denge tutturulabilir.

Yapısal-işlevselci bir bakış açısı ile toplumu inceleyen Boran, bunu yaparken ekonomik ilişkileri ön

plana koyar. Bu çalışmada ise ekonomik ilişkiler, odak noktası olmamakla beraber, çalışmada ölçülen önemli unsurlardan birisidir. Evliliklerin yapısında etkili olsa da, bu yorum belki ileriki araştırmacılara bırakılmalıdır.

Bir diğer Türk sosyoloğu, Emre Kongar geleneksel geniş ailenin fonksiyonlarını Ogburn ve Nimkoff'tan (1955) aktararak şöyle sıralar (Kongar,1991):

- 1-) Ekonomik Fonksiyon;
- 2-) Prestij fonksiyonu
- 3-) Eğitim Fonksiyonu
- 4-) Koruyucu Fonksiyonu
- 5-) Dini Fonksiyonu
- 6-) Eğlenme ve dinlenme fonksiyonu
- 7-) Sevgi ve çocuk yapma fonksiyonu

Bunlar geleneksel geniş ailenin fonksiyonlarını temsil eder, Kongar çekirdek ailenin yani endüstri ailesinin ise sadece iki fonksiyonunu ön plana çıkartır:

- 1-) Üreme ve çocukların ilk sosyalizasyonu
- 2-) Eşler arasındaki psikolojik dengenin sağlanmasıdır.

Kongar, endüstri ailesinin yukarıda sayılan geniş aile fonksiyonlarını kaybettiğini (bu işlevleri yerine getiren başka bürokratik kurumlar geliştiğini) belirtir. Geniş aile fonksiyonları olarak sayılan özellikler Türkiye'deki aile modelini temsil etmesi açısından oldukça belirleyicidir. Ancak geniş aile modeli, yapısı gereği modernleşen aile yapısının karşıtı bir durumdadır. Kongar'ın çıkarımlarına göre ailenin geleneksel yapısının devam ettirilmesi bürokratik yapıyı bozarak (bürokratik yapının ilerleyişini geleneksel ailenin işleyişine benzeterek) etki eder. Geniş ailenin modern endüstri toplumuna uygun görülmediğine dair fikirleri öne çıkartır.

Kongar'ın iki aile tipi (geleneksel ve çekirdek) kategorisi bu çalışmada şu açıdan önemlidir: akademisyenlerin evliliklerinin dinamiklerine bakıldığında sıklıkla ekonomik, saygınlık (prestij) ya da dini fonksiyon gibi özelliklerin ön plana çıktığı görülür. **Araştırmada görüldüğü üzere birçok kişi (88 kişi, %27,1) için bulunduğu bölgede statü kazanmak ya da çevre baskısı gibi sebepler evlilik için gerekçe**

olabilmektedir. Evleneceği kişinin aynı din ya da mezhepten olmasına dikkat etmektedir. şu sđylenebilir ki; akademisyenlerde geleneksel ailenin saygınlık ve din fonksiyonları varlığını korumaktadır. Bu tespitin yanı sıra, Tđrkiye’de eğer bđrokratik kurumların işleyişi bu fonksiyonları tam karşılıyor olsa idi, bu geleneksel yapıların varlığını koruması daha zor olabilirdi.

Parsons, sanayi ekonomisinin gereksinimleriyle çatışmayacak tek aile biçimi olarak çekirdek aileyi almaktadır (Çakır, 2011). Esasen Amerikan toplumunun bağımsız kişiler geliştiren girişken insanlara ihtiyaç duymasının bir neticesi olarak aile, çocuğun kişiliğini geliştiren ve erişkinlerin dengede olmasını sağlayan bir kurumdur. Çocuk, bağımsız ve bireyci bir kimlik kazanma yönünde sosyalleşmeli ve önemli durumlarda tek başına karar verebilmelidir (Çakır, 2011).

Kurumsalçı yaklaşımda bireysel bağımsızlık önem kazanır. Bu bağlamda devletin görevleri öylesine kapsayıcıdır ki geleneksel olarak aile kurumunun karşıladığı yaşlı bakımı, çocuk bakımı gibi koruyucu

görevler devlet tarafından yerine getirilmektedir. Dolayısıyla kişiler daha bağımsız bireysel bir tablo çizmektedirler. Bu tür yapılar genelde Türkiye gibi geleneksellikten henüz vazgeçmemiş toplumlarda değer kaybı, yozlaşma, aile değersizleşmesi gibi görülür; ancak bireyselleşen (örneğin Avrupa ülkelerinde) aile bağları zayıf gözüktense de toplum bağları ve sosyal bilinç gelişkindir, yani kişiler ne derece bireysel ise toplum o derece büyük bir aile gibidir. Örneğin, Türkiye’de iyi bakılmayacağı düşüncesi ile mutlaka hastanede yatan kişiye aileden bir refakatçi bırakılır, hastane de sizden bunu bekler, oysa çoğu batı ülkesinde böyle bir düşünce yoktur. Bu sistemin tam olarak kurumsallaşmadığına bir örnektir.

‘Koca, ev yaşamı ve refahını koruma için evin dışındaki her türlü işten; kadın ev içi görevlerden sorumludur. Ancak erkeğin yokluğunda ev içi olduğu gibi ev dışı da kadına emanettir’ (Çakır B. 2011). Ayrıca Çakır’ın belirttiği sorumluluk alanları farklı ama sorumluluk yükünün eşit olduğu gerçeği ve ev geçimini temin etme işinin kocaya yüklendiği durumun izlerini

akademisyen evliliklerinde bugün dahi görmek mümkündür. Ev işlerini genelde kadın, ekonomik giderleri ise erkek sağlamaktadır.

Bir diğer unsur olarak, Cumhuriyet'ten daha önce uygulanmakta olan ve 'mahr' olarak bilinen uygulamadır (Kur'an-I Kerim, Nisa suresi 4). Bu geleneğe göre bir kadınla evlenme karşılığı onu güvence altına almak için verilen ve geri alınmayan altın, gümüş ya da değerli şeylere *mahr* denir. Gelenek zamanla azalarak yok olmaya doğru gitmiş gibi gözükse de, halen başlık parası olarak ya da 'hediye' adı altında büyük bir çoğunlukça yerine getirilmesi beklenmektedir.

Sanayileşme sonucu şehrin cazibesi ve tarımsal üretimin az işgücüne ihtiyaç duyması yani işsizlik gibi gerekçelerden köyden kente göç hızlı bir kültürel değişimi de beraberinde getirmiştir. Ancak geleneksel yapısını koruyan bireylerin şehirde tam anlamıyla endüstri ailesine geçmeleri zaman almıştır. Çakır (2011) bu konuyu şöyle açıklar; 'Hemşerilik ölçeğinde ortaya çıkan ancak köylülüğe bağlı olan cemaatleşme ve komşuluk ilişkileri, hem gecekondulu nüfus için 'güç'

sağlayıcı işlev görmüş, hem de aile büyüklüğü için denetim sağlamıştır. Şehrin veremediği güven, iş ve konut bulma, hastalık, evlilik, ölüm gibi durumlarda maddi ve manevi dayanışma ve yardımlaşma bu ilişkilerle sağlanmıştır.’(Çakır, 2011: 161) Yani ‘şehrin veremediği’ ile kastedilen; şehirdeki kurumların yerine getirmesi gereken bir takım fonksiyonların yetersiz işlemesidir. Bunun sonucu, bu gereksinimleri halkın kendi oluşturduğu yapılar ile sağlamaya çalışması ve bir takım gelenekselliklerini korumalarına yol açmıştır. Böylece şehirde yaşayan ama kırsal özellikler taşıyan bir topluma doğru dönüşüm gerçekleşmiştir. Örneğin geniş ailenin bireyleri aynı mahallede ya da apartmanda oturabilmektedir. Dolayısıyla ne zaman ki bu kurumlar bu işlevleri yerine getirmeye başlar ise, toplumsal yapı da bireyselleşme ve endüstri ailesi ya da çekirdek aile yönünde değişecektir.

Bu çalışmada ele alınan ve evlilik uyumu ile bağıntısı araştırılan diğer bir unsur ise tükenmişlik kavramıdır. Bunu ölçmek için Maslach tarafından

geliştirilmiş ve Ergin (1992) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan tükenmişlik ölçeği kullanılmıştır.

Tükenmişlik, insanların kendilerini çaresiz, kapana kısılmış ve bitmiş hissetmelerine neden olmaktadır. Bu nedenle tükenmişlik, stresten çok daha fazla olumsuz bir durumu ifade etmektedir (Levinson 1996). Tükenmişlik, örgüt yapısında son derece önemli değişikliklere neden olmaktadır. Bu değişiklikler, işe katılımın ve iş doyumunun düşmesi, işten ayrılmaların artması, performansın düşmesi, grup bağlılığının azalması, fiziksel ve duygusal semptomların artması, sağlık harcamalarının artması ve aile hayatının çökmesi şeklinde özetlenebilir. Tecrübeli çalışanların işlerine gösterdikleri özveriye azaltmaları ve emekliye ayrılmaları da tükenmişliğe işaret eden tepki türlerindedir (Tuğrul vd. 2002).

Tükenmişliğin evreleri dört evre ile tanımlanmıştır. Bu evreler tükenmeyi anlamayı kolaylaştıran bir bakış açısı sağlamaktadır. Ancak aslında tükenme kişinin bir evreden diğerine geçtiği kesikli bir süreç değil, sürekli bir olgudur (Fawzy FI, Fawzy NW,

Pasnau RO. 1991, akt.Kayabaşı,2008). Bu evreler şöyledir;

1-Şevk ve Coşku Evresi: Bu evrede yüksek bir mutluluk, enerjide artma ve gerçekçi olmayan boyutlara varan mesleki beklentiler sergilenmektedir. Kişi için mesleği her şeyin önündedir, uykusuzluğa, gergin çalışma ortamlarına, kendine ve yaşamın diğer yönlerine zamanını ve enerjisini ayıramayışına karşı üstün bir uyum sağlama çabasındadır.

2-Durağanlaşma Evresi: Bu evrede artık istek ve mutlulukta bir azalma olur. Mesleğini uygularken karşılaştığı güçlüklerden, daha önce umursamadığı ya da yadsıdığı bazı noktalardan giderek rahatsız olmaya başlamıştır. Sorgulanmaya başlanan şey, ‘işten başka bir şey yapmıyor olmak’ tır. Zira mesleği kuramsal ve pratik tüm yönleri ile kişinin varoluşunu tamamen dolduramamıştır.

3-Engellenme Evresi: İnsanlara yardım ve hizmet etmek için çalışmaya başlamış olan kişi, insanları, sistemi, olumsuz çalışma koşullarını vs. değiştirmenin ne

kadar zor olduğunu anlar. Yoğun bir engellenmişlik duygusu yaşar. Bu noktada üç yoldan biri seçilmektedir. Bunlar: adaptif savunma ve başa çıkma stratejilerini harekete geçirme, mal-adaptif savunmalar ve başa çıkma stratejileri ile tükenmişliği iletme, durumdan kendini çekme veya kaçınmadır.

4-Umursamazlık Evresi: Bu evrede, çok derin duygusal kopma ya da kısırlaşma, derin bir inançsızlık ve umutsuzluk gözlenmektedir. Mesleğini ekonomik ve sosyal güvence için sürdürmekte, ondan zevk almamaktadır. Böyle bir durumda iş yaşamı kişi için bir doyum ve kendini gerçekleştirme alanı olmaktan çok uzak, kişiye ancak sıkıntı ve mutsuzluk veren bir alan olacaktır (akt. Kaçmaz 2005).

Tükenmişliği belki de en iyi özetleyen şu paragrafı alıntılarında fayda var:

‘Günümüzde, kabul edilen bilimsel bir tanımın yanı sıra tükenmişlik sendromunun ölçmeye yarayan geçerli bir araç vardır. Bunun tezahürü genelde üç boyuta yayılır; duygusal

tükenmişlik, duyarsızlaşma ve kişisel başarı düşüşü ya da motivasyon kaybı şeklindedir. Epidemiyoloji üzerine yapılan çalışmalar veya farklı teşhisler, düşük seviyede görülen bir unsur olduğu üzerinedir. Tükenmişlik için mevcut bir tedavi denemesi yapılmamıştır. Tükenmişlik üzerine yapılmış, yüksek kalitede çalışmalar oldukça azdır. Standartlaştırılmış ve uluslararası geçerliliği olan ve geçerliliğini kanıtlamış bir teşhis ölçeği geliştirilmelidir. Ayrıca tükenmişliğin yaygınlığı, etkileri ve maliyeti üzerine, epidemiyolojik, sağlık-ekonomik çalışmalara ihtiyaç vardır. Nörobiyolojik faktörler de unutulmadan çalışılmalıdır. Tedaviye yönelik çalışmalar sistemli şekilde yapılmalıdır. Böylece etkileri daha yüksek sayıda veri ile anlaşılabilir. Tükenmişlik hakkında bugün sahip olduğumuz bilgiler ile diyebiliriz ki, terim bir tıp teşhisi veya engellilik veya diğer sosyo-ekonomik unsurlara ilişkin olarak kullanılmamalı, ilişkilendirilmemelidir' (Kaschka vd. 2011).

Tükenmişliğin, bu yöntemlerin dışında henüz inceleme konusu yapılmamış yönleri de olabilir. Uzun deneyimler sonucu geliştirilmiş bu yöntemlerin daha geniş kitlelere uygulanması ve başka araştırmalarla da desteklenmesi, kişilerin yaşam kalitesini arttırarak topluma yarar sağlayabilir.

Bu çalışma problemin çözümünü, dengeli bir yaşam, kariyer ve aile yaşamının birlikte erken yaşlardan itibaren uygun kişiler ile gerçekleşmesinde, ayrıca evlilik kurumunun günümüz şartlarına ve topluma daha uygun (kurumsal açıdan) hale getirilmesinde görüyor. Bireysel açıdan ise kişilerin evliliğe olan bakış açılarının değişmesi; örneğin toplum baskısı sebebiyle değil de birliktelik gibi sebeplerle evliliği tercih etmeleri ve uyumlu tavır sergilemeleri gerekmektedir. Toplum bu konuda bilinçlendirilmelidir. Çünkü evliliklerde yüksek oranda görülen uyumsuzluk, toplumdaki evlilik kurumunun gidişatını gösteren bir işaret olabilir. Bu durum tıpkı bizim toplumumuzda evlilik oranlarının düşmesi ve boşanmaların artması gibi sonuçlara yol açabilir. Ortaya

mutsuz bir toplum çıkması muhtemeldir. Çocuk yetiştirme konusunda iyi bir kurum olan aile, buna bir alternatif kurum gelişmedikçe, ailedeki çözülme toplumda dolaylı olarak genç nüfusun azalmasına, sağlıksız bir nesil yetişmesine ve sonraki aşamada, sosyal güvenlik sisteminin bozulmasına yani toplumsal sorunlara yol açabilir. Evlilik kurumu zayıflayan (azalma gösteren) tıpkı Japonya toplumları gibi ülkelerde, toplumun evliliği gerekli görmediği (Phro, 2013) (evliliğe ihtiyaç duymadığı) bir hale doğru dönüşebilir. Bu durumda benzer işlev gösteren kurumlar yok ise toplumsal bir problemle karşı karşıya kalınabilir.

ARAŞTIRMANIN TEKNİK BOYUTU

Araştırmanın nasıl, nerede, ne amaçla, hangi yöntemle yapıldığına dair tüm teknik detaylar bu bölümde yer almaktadır.

Evli akademisyenlerin evliliklerinin uyumsuz olup olmadığı sorgulanmış ve bu uyumsuzluğun hangi

demografik kriterler ya da sosyal yapıdan kaynaklandığını tespit etmek amacı güdülmüştür. Örneğin gelir seviyesinin evlilik uyumunu arttırıp arttırmadığına bakılacaktır. Evliliğinde mutsuz bireyin iş yaşantısında da tükenmişlik yaşayabileceği, ya da tam tersinin olabileceği, evlilik uyumu ile iş tükenmişliği arasında bir ilişki olduğu düşünülmüştür.

Çalışmada evlilik uyumuna etki eden veya tükenmişliğe yol açtığı düşünülen sebeplerin ve bunların etkinliğinin incelenmesi hedeflenmiştir. Tükenmişlik ve evlilik uyumunun kültürle, demografik, ekonomik ve sosyal faktörlerle olan ilişkisi incelenmiştir. **Bu çalışma Hacettepe ve Başkent Üniversiteleri (Ankara), Adıyaman Üniversitesi (Adıyaman) ve Ahi Evran Üniversitesi (Kırşehir) olmak üzere 4 üniversiteden seçilen 325 kişi ile yüz yüze görüşülerek uygulanan anket çalışması bulguları ve alan verisinden oluşmaktadır. Anket; ‘Evlilik Uyum Ölçeği’ (EUÖ), ‘Maslach Tükenmişlik Ölçeği’ (MTE) yanı sıra sosyo-**

kültürel ve demografik özellikleri ölçmeye yönelik sorular ve açık uçlu sorulardan oluşmaktadır.

Bu çalışmada:

- Evli akademik personelin evlilik uyum düzeyleri nasıldır?
- Evli akademik personelin mesleki tükenmişlik düzeyleri nasıldır?
- Örneklemin demografik değişkenlere göre dağılımı nasıldır? (yaş, cinsiyet, okul özelliği,

çocuk sayısı, evlenme şekli, evlilik süresi ve benzeri kriterlere göre...)

- Akademisyenlerin mesleki tükenmişlikleri ile evlilik uyum düzeyleri arasındaki ilişki nedir?
- Toplumun en eğitilmiş kesimi olan akademisyen evliliklerinin dinamikleri nasıldır?
- Uzun süren mutlu ve başarılı bir evliliğin sebepleri (ekonomik, statüsel, eğitim düzeyi) neler olabilir?
- Sonuçta Türk toplumunda (örnek üzerinden) evliliklerin geleceği hangi doğrultudadır?

soruları da sorulmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, akademik personelin iş ile evlilikte uyum sürecinin birbiriyle bağlantılarını, etkileşimini, işlevlerini kültürel yapıların birbirleri ile olan ilişkileri bakımından açıklamaktır. Evlilik uyumunu ve iş yaşantısını etkileyeceği düşünülen; yaşanan şehir, evliliğe ilişkin görüşler, gelir durumu gibi unsurlar da

dâhil edilerek bu ilişki anlamlandırılmaya çalışılacaktır. Öncelikle evlilik kurumunun dinamiklerine odaklanan bu çalışmada daha sonra evliliğin iş yaşamındaki tükenmişlik ile bağlantılarına bakılacaktır. Çalışmada yanıt aranacak iddialar şunlardır: Akademisyenlerde evlilik kurumunun devamlılığını sağlayan etkenler nelerdir? Evlilikteki mutluluk, iş yaşamına ne ölçüde yansımaktadır? Evli akademisyen iş yaşamında mutlu mudur? Evlilik, akademisyenlerin iş yaşamındaki tükenmişliğini ne ölçüde etkilemektedir?

Antropolojik açıdan insan canlılar dünyasının üyelerinden bir tanesidir. İnsan yani *homo sapiens sapiens*, günümüz modern insanı aslında bir primat, yani omurgalı ve memeli bir hayvandır. Düşünme kapasitesinin genişliğini el becerileri ile birleştirebilmesi sayesinde oluşturduğu kültürü ile diğer canlılardan ayrılır. Kültürünü yani bilgisini ve geleneğini nesilden nesle aktarır. Bir canlı olarak insanın da temel amacı öncelikle hayatta kalmak, daha sonra neslini devam ettirmektir. Bu birincil ihtiyaçlardan bir tanesidir. Ancak insanın farklarından bir tanesi kültürü sayesinde bir evlilik bağı oluşturmasıdır. Bunun çok çeşitli sebepleri,

tarihi bir geleneği vardır. Eğer kültürün her Şeyi düzene sokan bir özelliği olduğunu varsayarsak, üremeyi düzene sokan Şeyin evlilik öğesi olduğu dŐnlebilir. Ancak toplumda başka işlevleri de yerine getirebilir. Evliliğin günümüzde cinsellikten çok daha önemli bir işlevi vardır; hemen hemen tüm sosyologlarca kabul edilen bu işlev ailenin koruyucu (dayanışma) unsurudur. Günümüz dünyasında evlilik çeşitli yaptırımları olan bir kurumdur. Ancak hiçbir zaman kusursuz bir kurum değildir. Evlilik ortak bir tanıma sahip olsa da bunca insan çeŐitliliđinde neredeyse her toplum hatta her insan için farklı bir anlamda tezahür ediyor olabilir. Bu çalışmada irdelenen Şey modern, tek eşli ve heteroseksüel evliliklerdir. Evli bireylerin iş yaŐantılarındaki tükenmişlikleri ve evlilik yaŐantılarındaki uyum (mutluluk) düzeyleridir. Böylece günümüzde evlilik yaşamı süren bireylerin ve bu çalışma göz önünde bulundurulduğunda akademisyenlerin, gerekte ne durumda olduklarının ortaya çıkartılması amaçlanmaktadır.

İnsan, kültürünü bir sonraki nesle aktararak ilerletir. Bir bilgi toplumu içerisine doğar. Bilim ve insan kültürü

sürekli birikerek ilerleyen bir yığındır. Bazı istisnalar olsa da modern toplumda akademisyen azınlığın toplumun en eğitimli kesimi olduğu ya da saygın ve yüksek bir statüde olduğu düşüncesinden hareketle; akademisyenler örnekleme üzerinden gidilmesi uygun bulunmuştur. Bu verilerin sağlayacağı her türlü olumlu veya olumsuz sonuç Türkiye’de günümüz modern evlilik kurumu dinamikleri hakkında da bilgi verecektir. Akademisyenler örneğinin toplum açısından önemli olduğunu şu gerekçe ile açıklamak gerekir; toplumun bu kesimi daha entelektüel ve uzmanlaşma açısından daha elittir. Toplumda daha ‘öncü’ bir yaşam tarzına sahip oldukları düşünülebilir. Bu açılarından toplumun bir adım önünde oldukları da düşünülebilir ve yapılacak çalışma topluma ışık tutabilir.

Günümüzün modern yaşam tarzını süren insan, doğasına uygun olmayan zorlayıcı etkilere maruz kalmaktadır. Sanayi devriminden bu yana insan; beslenmesi ve hayat şartları ile biyolojik yapısına uygun olmayan bir yaşam tarzı sürmektedir ve bu durum, bireyleri yoğun baskı altında tutan unsurlardan belki de en büyüğüdür. Bu stres

altında toplumdaki bireylerin bir kısmı belirli dönemlerde tükenmişlik sendromu yaşamış ya da halen yaşıyor olabilirler. Yaşanan tükenmişlik, özellikle 21. yüzyıldaki insanın kültürel evrim hızındaki artışın biyolojik ve sosyo-kültürel bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Türkiye’de ise sanayi toplumuna geçişin; köy yaşam biçiminden, şehir yaşam biçimine geçişin bir sonucu olarak görülebilir.

Bu çalışma hem toplumun evlilik bağlarındaki çözümler sorunsalından yola çıkarak bunu kültürel bağlamda ve iş tükenmişliği bağıntıları ile ortaya koymaktadır, hem de bu sayede toplumdaki evlilik kurumunun yapısına dair bilgi sağlayan bir katkı yapmayı amaçlamaktadır. Araştırma ileri bir tarihte tekrar edilebilir, genişletilebilir ve yahut çeşitli kısımları farklı alanlardaki araştırmacılarca kullanılabilir.

Bir sosyal bilimci ya da sosyal antropolog olarak belirtmekte fayda vardır ki, sosyal antropolojinin sadece ilksel toplumları ya da azınlıkları incelediği gibi bir yaygın inanış vardır. Aslında sosyal antropoloji, incelediği grup açısından değil, bakış açısı yönünden

sosyolojiden ayrılmaktadır. Multi-disipliner çalışmaların giderek yayıldığı günümüzde, bu birbirine yakın iki sosyal bilim alanını bir çizgi ile ayırmak pek mümkün değildir.

Toplumsal bilimlerin ortaya çıkış sürecinde sosyal antropoloji araştırmalarının, özellikle ilkel toplumlar ve kırsal kesim üzerinde odaklandığı bilinir. Günümüzde modern toplumlar ve kentler üzerinde de sosyal antropolojik özellikler taşıyan araştırmalar yapılmaktadır. Bu gerçeği, Türkiye’de bu yöndeki çalışmaların öncülerinden olan Mübeccel Belik KIRAY şu ifadelerle ortaya koymuştur:

‘Batılı olmayan fakat batılılaşmaya ve sanayileşmeye benzerlerinden çok daha önce başlamış bir toplum olarak Türkiye şehirlerinin en uygun laboratuvar – toplum özelliklerini taşıdığı açık bir gerçektir’ (Kıray, 1982). Şehirler iyi birer çalışma alanları olduğu gibi, toplumsal yapıya uygun araştırmalar gerçekleştirmek yerinde olacaktır. Evlilik uyumu konusunda daha aydınlatıcı bilgi için Türk kültürüne uygun geliştirilmiş ölçekler ile çok sayıda araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Erbek, 2005).

EVLİLİĞE DAİR GENEL BİLGİLER

Bu çalışmanın kuramsal içeriğinin anlatıldığı ‘kuramsal çerçeve’ bölümünde, sosyal antropoloji çatısı altında çalışıldığı unutulmadan, neden yapısal-işlevsel bir bakış açısı ile konuya yaklaşıldığı açıklanmıştır. Temelde sosyal bilimlerde disiplinler arasında büyük ayrımlar olmamasına ve sosyal bilimlerin çoklu-disipliner olarak çalışılabilmesinde bir sakınca olmamasına rağmen, sosyal antropolojiyi diğer sosyal bilimlerden ayıran en önemli unsur, alanın temel kavramı olan ‘kültür’ü dolayısıyla kültürel unsurları içerisinde barındıracak olmasından kaynaklanır. Yani probleme kültürel örüntüler göz önünde bulundurularak yaklaşmıştır. Sosyal antropoloji bir *derya*dır. Kapsamı oldukça geniş çalışma alanları, hemen hemen insanı ilgilendiren her şeydir. Ama bakış açısı onu farklı kılabilmektedir. Dolayısıyla bu tez çalışmasında sosyal antropolojinin günümüz toplumlarına ilişkin bir probleme, yani araştırmacının da yaşadığı kültürdeki özellikle evlilik kurumuna odaklı olmak üzere iş yaşantısı ve diğer

kültürel etmenler ile bağlantı kurularak, toplumdaki evliliklerin işleyişinin yapısını etkileyen faktörler aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Aile sosyolojisi konuları ise oldukça geniş kapsamlıdır, boşanmadan, madde bağımlılığına kadar birçok konuyu içerebilir. Cinsellik, doğum, ölüm, çocukluk dönemi aile sosyolojisinin kapsamına girebilir. Bu tez kapsam bakımından ailenin evlilik uyumu ile birtakım etmenler ve iş yaşantısında tükenmişlik ile bağlantılandıran antropolojik bir yaklaşım sergilemektedir. ‘Aile sosyolojisi üç ana kuram geleneğine sahiptir. Yapısal-ışlevsel, sembolik etkileşimcilik ve bunlara karşı çıkan feminizm gibi çatışmacı yaklaşımlar’(Jacobsen, vd., 2004). Bu tez çalışmasında bağlı kalınmaya çalışılan gelenek yapısal-ışlevselcilik olduğundan, evlilik kurumunun işlevinden bahsedilebilir. Evlilik kurumunun bulunduğu noktada hangi işlevlerini yerine getiremediğinden Emre Kongar örneği ile daha önce bahsedilmiştir. ‘Parsons (Faris & Parsons, 1953)’a göre de aile toplumda birçok fonksiyonu yerine getirir. Ancak bunlardan iki tanesi ön plandadır. Birincisi çocukların sosyalizasyonu ve toplumun norm ve değerlerine

ulaşması, ikincisi ise yetişkinlerin evlilik aracılığı ile kişiliklerinin duygusal stresten ve günlük hayatın getirilerinden korunmasına hizmet etmesidir.’ (Jacobsen, vd., 2004) Özellikle ailenin strese ve günlük hayatın zorluklarına karşı oluşturduğu kişiyi koruyan direnç mekanizması işlevi bu tez açısından da oldukça önem teşkil etmektedir. Bazı faktörler kişinin evlilik uyumunu etkileyebildiği gibi, evlilik uyumu da iş yaşantısında tükenmişliğe etki edebilmektedir. İşlevselcilik bir konuya belirli parçaların bütünü etkilemesi, örneğin ailenin toplumun diğer yapıları ile olan ilişkisi yani toplumun geneli ile ilişkisi açısından yaklaşmayı gerektirir.

Yapısal-işlevsel yaklaşım aileyi bir sosyal sistem olarak alıp ailenin fonksiyonlarının ya da işlevlerinin etkileşimi ile değerlendirir. Sistem teorisi de denilen yaklaşım ailenin fonksiyonlarının beş özelliğini sıralar (Hallac & Oz, 2014);

- Üyeler arasındaki iç bağımlılık
- Ailenin sınırları
- Enerji Değişimi
- Uyumlu davranış
- Amaca yönelik davranış

Sistem teorisindeki ailenin işlevsel özellikleri arasında sayılan ‘uyumlu davranış’ aileyi bir arada tutan temel özelliktir. Bu olmadığında ailenin en temel özelliklerinden ‘koruyuculuğu’ ,dış dünyaya karşı ve özellikle bireylerin stres düzeylerinin korunması açısından işlevini yerine getiremez. Yani uyumlu davranış olmadığında aile işlevini yerine getiremez, aile sürse bile bireyler için kaliteli bir yaşam vaatmeyecektir.

Yapısal-işlevsel bakış açısına göre organizmanın parçaları birbiriyle ilişkilidir. Organizma sürekli normal ya da dengeli hale geçmeye çalışan bir bütündür. Yani toplum her zaman yeniden düzenlenme, dengeyi sağlama eğilimindedir. Bunu yapmak için ortak değerleri ve kabul görmüş standartları kullanır (Wallace, Wolf, 2004). Organizmacı modelde toplumdaki kurumlar ve yapılar birbirleriyle bağlantılıdır ve sürekli bir etkileşim halindedir. Dolayısıyla birbirlerinden bağımsız düşünülmemeleri gerekir. Auguste Comte ile başlayan bu akım ve İngiliz Herbert Spencer ve Fransız Emile Durkheim ile gelişimine devam etmiştir. Durkheim’ın yapısal-işlevselciliği 20.yüzyılda Branislaw Malinoswki

ve Radcliffe Brown tarafından geliştirilmiştir. Aile, din gibi ögeler toplumsal yapı (structure) hareket halinde iken sistemin bütünü ile bir ilişki halindedir dolayısıyla işlevsel (fonctional) haldedir. Toplumdaki tüm kurumların az ya da çok birbirleri ile ilişki halinde olduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışma Organizmacı modelde belirtilen toplumdaki kurumların ve yapıların birbirleriyle bağlantılı olduğu ve birbirlerini etkileyebildiklerini temel almakta ve bu açıdan yaklaşmaktadır.

Aileye geçmeden önce iş tükenmişliğine ilişkin şunu belirlemek gerekir ki, tükenmişlik sendromu sosyal bir durum mudur, toplumsal sebepleri ve sonuçları mı vardır yoksa tıp alanını ilgilendiren bir hastalık ya da engellilik durumu mudur? Biyolojik bir canlı olan insanda yarattığı belirtiler ile çalışamaz hale getirdiği gerçeği söz konusu olsa da temel olarak sosyal bir olgudur ya da en azından sosyal sonuçları vardır. Tükenmişliğin, evlilik yaşamı ve diğer demografi ve kültürel unsurlar ile ilişkisi de bunu sosyal bir inceleme konusu haline getirmektedir.

Ayrıca şunu da unutmamak gerekir, Türkiye toplumundaki değişim, sürekli Avrupa ülkelerinden kaynaklı bir kültürlenme, Amerikan dili ve kültürünün oluşturduğu etkiler ve sonucundaki değişimleri içerse de, aynı zamanda bir Ortadoğu toplumu olma özelliğindeki doğu komşularımız, Arap, İran ve Kürt kültürü, göç, doğu toplumlarının Müslümanlığının daha farklı yaşam biçimi, bu değişimin aksi yönde bir unsur olarak durmaktadır. Ancak modern dünyanın teknoloji sayesinde belki de tek bir ortak kültüre doğru yol aldığı da düşünülebilir. Türkiye’de evlilik gibi yapılar, gelenek ve görenekler, toplumun kendisi için iyi olduğunu düşündüğü ve muhafaza ettiği ve iyi olacağını düşündüğü kültürel örüntüleri alması ya da entegre etmesi ile zamanla değişmektedir. Ekici (2014) Türk aile yapısındaki değişim ve dönüşüme etki eden unsurları beş ana başlıkta toplar; göç, yoksulluk, toplumsal değerler, teknoloji ve kadınların çalışma hayatına girmesi. Aslında göçten, kadının çalışmasına kadar tüm bu unsurlar, sanayi devrimi ile alakalı ve birbirine bağlı bir bütündür. Örneğin Ekici, kadının çalışma hayatına girmesi sonucu çocuklar ya da yaşlıların bakımı ile ilgilenememesi ve

bunu diğer kurumlara devretmesine değinir ve dolayısıyla çocuk yapmayı hatta evlenmeyi de geciktirdiğinden bahseder. Kariyer için ertelenen bu durumlar aslında erkek için de geçerlidir. Uzun yıllardır Türkiye’de erkekler kariyerlerini ön planda tutmuşlardır. Buna bir örnek şudur; askerliğini yapmamış olana ve işi olmayana Türk toplumunda ‘kız verilmez’. Değişen dinamiklerle beraber artık kadınlar için de durum böyledir. Ekonomik açıdan sadece erkeğin çalıştığı aile modeli bir ailenin geçimi için yeterli değildir. Ancak aslında sanayi devriminin ve kapitalizmin bir sonucu olan bu yapı devrimi Türk Aile yapısında Avrupa’daki kadar bir değişim yaratmamıştır. Ekici bu durumu şöyle açıklar;

‘Dünden bugüne Türk aile yapısında her ne kadar değişim ve dönüşüme neden olan pek çok unsur söz konusu olmuşsa da batılı toplumların aile anlayışı ya da aile yapısında uğradıkları dejenerasyona Türk ailesi uğramamıştır. Görülmektedir ki, aile yapısı değişse de dönüşse de geçmişten günümüze devam etmekte olan

değerler Türk aile anlayışının ve Türk ailesinin esas unsurlarının sapsağlam kalmasına hizmet etmiştir. Halen, Türk toplumu hem çağdaş hem de geleneksel özelliklerini özünde taşıyan ailesini temelde korumaya devam etmektedir. Dayanışma, yardımlaşma, evliliğin en temel meşruluk sistemi olarak çalışması ve kadının annelik rolünün önemi bu özellikler arasında sayılabilir'(Ekici, 2014)

TÜRKİYE'DE AİLE KURUMU

Aile tanımlarını yapmadan önce Türk aile yapısını anlamak için Osmanlı Devletinden daha önceki aile yapısına; benzerliklere ve günümüze kadar uzanan izlere değinmek gerekebilir. Bu kısımda Osmanlı öncesinde Türk aile yapısının temel yapısal özelliklerine değinilecektir. Dede Korkut Destanı, 9-11.Yüzyıldan kalma olan Türk gelenekleri ve yaşam hakkında bilgi veren oldukça ünlü bir kaynaktır. Bugünkü Türkiye, Azerbaycan ve Kazakistan gibi toplumlar için önemli bir kaynaktır olarak görülür. 'Dede Korkut' a göre, Türkler yıl içinde iki yerde göçebe yaşarlar, yazın 'Yaylak' da ve kış aylarında 'kışlak'da. At, koyun, sığır ve kırmızı deve toplum için çok önemlidir. Genelde çadır ve çardakta yaşarlar. Atlar ve develer taşımada da kullanıldığından toplum için çok önem teşkil eder. Deve Kervanlar için önemlidir. Kaftan, cübbe, çuha, çıra, kürk ve deri şapkalar, kavuk, şalvar, kızlar ve kadınlar tarafından dokunur. Destana göre kaftan ve diğerleri nişanlısı için evlenecek kız tarafından yapılmıştır. Bunlar işlemeli

olduğu gibi, değerli bir hediye olarak kabul edilir. (Paksoy, Phil, 1990). Evlilik için kızlar tarafından özenle üretilen bazı kıyafetler bugünün Türkiye'sinde de 'çeyiz' geleneği ile büyük benzerlik taşımaktadır. Ancak günümüz Türkiye ve tüketim toplumunda her ürün olduğu gibi bu tür ürünlerde değersiz bir hal almıştır, çünkü bu ürünler eskiden olduğu gibi zor ulaşılabilir değildir.

Türk halkı için arazi, 'Toprak-Ana' olarak anılır ve kutsaldır. Bazı kaynaklara göre (Karakurt, 2011 ve diğer kaynaklarda) anne-doğa ve yağmur-erkek bağlantısı kurulur ve ne zaman yağmur yağsa o toprağa hayat verir çünkü yağmurun, 'düşen doğurganlık' ı temsil ettiği düşünülür. Dede Korkut Destan'ına göre, aile yeleri arasında iletişim kuralları ve gelenekleri vardır. Kadınlar genellikle erkek gibi güçlü ve her işi yapmanın yanı sıra evi de düzenliyorlardı. (Paksoy, Phil, 1990). Paksoy'un yorumuna göre: 'yakından bakıldığında, kadınlar erkekler kadar savaşçı ve cesur olarak tasvir edilmiştir. Onlar avlanırlar ve elinde silahla savaşa girerler. Bu cesaretleri ilk destanlarda görülür.' Kadınlar, okçuluk,

güreş ve at yarışlarına erkeklerle beraber girebiliyorlardı. Ayrıca kadın üretimi temsil ettiği gibi çocuklarla ilgilenmekle de sorumludur.

İlginçtir, ilk Türk boylarında gençlerin evlenmek için kimi seçeceğine karışılmazdı, rıza çok önemliydi. Ebeveynler onları asla zorlamazdı. Osmanlı'da ise ailelerin daha etkili olduğu görülür. Osmanlı veya Türkiye gibi daha karmaşık medeniyetlere baktığımızda evlilik kararının sadece genç çiftin değil her iki ailenin de kararı olduğunu görürüz. Buradan şu çıkarımı yapabiliriz; yerleşik yaşam ve tarım, evlilik yapacak kişi için ailenin söz sahibi olması konusunda önemli bir etken olabilir.¹ Ancak sanayi/şehir toplumuna doğru gidildikçe toplumlarda bireysellik hat safhaya ulaştığı için evlilik tercihi için önemli olan kişinin 'hür' tercihi olmaktadır. Kişinin ve ailesinin geleneksel ya da 'modern' yapısı ile bağlantılı gibi gözükmektedir. Bu konuda ilk bakışta geleneksel evliliğin daha uzun ve kalıcı bir evlilik olduğu

---

¹ Osmanlı'da mülkiyet hakkı tam olarak kişilerin olmasa da kişiler bu arazileri işletmektedir. Devlet arazi karşılığında vergi benzeri bir para almaktadır

diğerinin ise daha kırılğan olduğu düşünölebilir. Çünkü geleneksel evliliğın en önemli sebepleri arasında toplumda kabul görme isteği olup, sürdürölmesi veya başarılı sürdürölmesi her şeyden önemlidir. Yapısı gereği boşanmaya meyili daha azdır. Ancak günümüz modernleşen evlilikleri daha kolay karar verilen, her şey gibi daha hızlı tüketilen ve daha kolay bitirilebilen daha ziyade ekonomik sebepli, devletin sağladığı sosyal ve hukuksal hakları elde edebilmek için yapılmış evlilikler gibi gözüküyor. Aile ve evliliği koruma altına almak isterken, kültüre uygun olmayan hatalı uygulamalar yüzünden toplum gözünde daha korkutucu ve çekinilmesi gereken bir olgu haline getiren yasal uygulamalar toplumlarda evlilik hızını düşürebilir ve insanları birlikte yaşam olgusuna itebilir. İyi uygulamalar ile modern evlilikler daha uzun süreli veya kalıcı hale gelebilir.

Osmanlı öncesi dönemde bir kızla evlenmek, o kızın evinize getirmek ve tüm sorumluluğunu da almak anlamına gelir (ilginçtir günümüz Türkiye'sinde de kadına çeşitli hediyeler verilmesi beklenmektedir). Evlenmek isteyen erkek tıpkı başlık parasında olduğu

gibi bu geleneği yerine getirmek durumundadır. Çok değerli hediyeler, altın veya para vermek zorundadır. Destanların içinde ise bazen develer, atlar ya da köpeklerin hediye olarak verildiği görülür;

*'Bana bin at getirin, henüz hiç sürülmemiş,
bin erkek deve getirin henüz hiç dişi
görmemiş, bin koç getirin hiç koyun
görmemiş, bin köpek getirin, kulakları ve
kuyruğu kesili olsun'* (Paksoy, Phil,1990).

Bu dönemde ailede boşanmak ise çoğu durumda kabul edilebilir değildir. Evlilik aileyi yapan bağ, ölüme kadar sürdürölen bir statüdür.

Osmanlılar 1299 ila 1923 yılları arasında var olmuş, büyüklük bakımından tarihteki 24. İmparatorluktur. Osmanlı İmparatorluğunun bugünkü Türkiye'nin Cumhuriyet kurulmadan önceki Türkiye'yi temsil ettiği düşünölmür. Bu dönemde aile yaşantısı genelde tek eşlidir. Genelde Osmanlı himayesi altındaki diğer azınlık toplumlarından bazı erkeklerin birden fazla kadınla evlendikleri görölebilir. Ancak bu durumu günümüz evlilikleri ile kıyaslamak yerine tarihsel koşulları

içerisinde değerlendirmek gerekir. Genelde evlilikler kadının ya da çocukların bakımını üstlenme amaçlıdır. Bu durumda savaş veya diğer sebeplerle toplumda erkek nüfusunun daha az olduğu durumlar, birden çok eşli evlilik durumunu doğuran sebeplerdendir. Örneğin erkeğin ölmesi durumunda, dul kalan kadın ölen eşin erkek kardeşi ile evlilik gerçekleştirebilir.² Bunun tersi durumlarda karısının öldüğü bazı durumlarda ölen eşin kız kardeşi ile evlilik gerçekleştirebilir.³ Bu dönemin şartları göz önünde bulundurulduğunda bugün kapitalist toplumun bel kemiği olan mülkiyet hakkı gelişmemiştir. Mülk devlete aittir.⁴ Genelde tarım arazisi işleten ailenin kontrolündedir. Ancak evliliklerde ve çocuk yapımında en önemli etmenler tarım arazilerinin ve diğer büyükbaş ve küçükbaşların bölünmemesini sağlamaktır.

Bugünkü Türk devletinin tam olarak endüstrileşmediği son 20 yıl öncesine kadar dahi akraba evliliğine bağlı engelli çocuk doğumlarında yüksek rakamlar bu geleneğin neredeyse günümüze kadar uygulandığının

---

² Bu durum 'levirat' olarak anılır.

³ Bu durum 'sorarat' olarak anılır.

⁴ Aslında mülk Allah'ındır ve padişah Allah için bunu yönetir.

göstergesidir. Aynı ekonomik sebep ile iki aile kız alıp-kız vererek sahip oldukları mülkiyetin bölünmemesini sağlamış olurlar.⁵ Bu sebepten antropolojinin bakış açısı ile şunu söyleyebiliriz ki, Ortadoğu toplumlarında evlilik bireyler arasında değil aileler arasındadır. Bunun izlerini halen görmekteyiz. Bu ekonomik sebepler bugün de süregelen birçok geleneğin gerekçesini açıklar. Aileler çocuklarının kiminle evleneceğine karar verirler. Öyle ki bazen henüz yeni doğmuş bebeklerin bile büyüdüklerinde kiminle evlenecekleri belirlenmiştir.⁶ Avrupa'nın en zengin Yahudi aileleri bile yakın zamana kadar servetlerinin bölünmemesi için kuzen evliliği yapmaktaydılar (Conniff,2003). Tüm bunlar genelde toplumda dini sebepler ya da gelenekler ile açıklanırken temelinde ekonomik sebepler barındırabilir. Din ve gelenek ise düzenleyici rol üstlenmekte ve kargaşayı önlemektedir.

Diyebiliriz ki geçmişe baktığımızda Osmanlı'da uygulanan gelenekler ile günümüz Türkiye'sinde yakın zamana kadar büyük benzerlikler görülür. Birçok aile

---

⁵ Bu 'berdel' olarak anılır.

⁶ Buna 'beşik kertmesi' denir.

benzer gelenekleri devam ettirir ya da devam ettirmeye çalışır. Ancak endüstrileşme ve köyden kente göç gibi olgular yüzünden bu durumlar hızla değişmektedir.

Son olarak eski Türklerde evlilik konusunda şunlar söylenebilir; İslamiyet öncesi Türklerde bile çok farklı olmayan geleneklerin yansımaları günümüzde sıklıkla görülebilir. İlk Türkler ile Osmanlı Türkleri arasındaki geleneklerdeki benzerlikler aşikârdır. Ama son 50 yılın modern Türkiye’inde, dijital medyanın etkisi, endüstrileşme süreci ve global marketin Dünya’yı büyük tek bir kültür haline getirmesi yüzünden bir değişim veya bazılarında göre ‘yozlaşma’ içerisine girilmektedir. Hangi uygulamanın toplum için iyi olduğunu söylemek doğru olmaz ama binlerce yıllık gelenek ve bilgi büyük bir hızla terkedilmektedir. Ancak tarihsel gelenek ve bilgiden bir anda uzaklaşmak toplumsal yapının işleyişi için sakıncalı olabilir.

Bu çalışmada kişilerin kent kökenli olup olmadıkları da anlaşılmasına çalışılmıştır. Bunun evlilik uyumunu, ailenin yapısını ve iş tükenmişliğini etkileyen bir unsur olduğu düşünülmüştür. Kent antropolojisi açısından kentleşme,

bir ÷lkedeki kentli n÷fusun çoğunlukta olması ve çeşitli nedenlerden dolayı (÷retim, t÷ketim, sosyal organizasyon ve benzeri sosyo-k÷lt÷rel yapıların) kent merkezli hale gelmesidir. 1950’li yıllarda makineleşme, dolayısıyla boşa çıkan işg÷c÷, iş bulma amacıyla hızlı bir kırsaldan kente göç oluşturmuştur. İşsizliğin yanı sıra eğitim, sağlık, uzmanlaşma, yüksek yaşam standartları gibi çekici unsurlar Türkiye’de kentleşmeyi hızlandırmıştır. Türkiye bu hizmetleri kırsalda sunamamıştır. Hızlı göç beraberinde uyum sorunlarını da getirir. Kente uygun davranış geliştirmek olan kentlileşme sadece kişinin kendisinin değil en az bir kaç neslin kente aşına olması ile ancak gerçekleşebilen bir durumdur.

Aile tanımlamalarına bakacak olursak; ‘Çekirdek aile’ ya da ‘yalın aile’ en basit tanımı ile anne-baba ve toplumca kabul gören çocuklardan oluşan toplumsal yapıdır. Tezcan’ın tanımına göre aile: ‘Ana - baba, çocuklar ve tarafların kan akrabalarından oluşmuş ekonomik ve toplumsal bir birliktir’. ‘Karı-koca, ana-baba ve evli ya da bekâr çocuklarla yakın akrabalardan oluşan aynı çatı altında ya da hanede yaşayan toplumun en temel insan

grubu ve kurumudur' (M.Teżcan, 2006). Dięer bir tanıma göre aile evrensel bir boyut taşır 'Aile hane halkı ve kompozisyonu, otorite, mülkiyet, akrabalık ilişkileri çerçevesinde biçimlenen zaman ve mekân boyutlarında farklılık gösteren evrensel niteliğe sahip toplumsal bir kurumdur' (İçli, 1997).

Aile tanımları yapılırken genelde belirtilmek istenilen özellik öne çıkartılarak yapılır. Örneęin Maclver ve Page'in cinselliğe dayalı ve çocuk sahibi olup-yetiştirme özelliğini ön plana çıkartması gibi. Tam anlamıyla evrensel bir aile tanımı yapmak mümkün değildir. Mahmut Teżcan'a göre 'anne-baba, çocuklar ve tarafların kan akrabalarından oluşmuş ekonomik ve toplumsal birlikteliktir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde Aile, toplumun doğal ve temel birimi olarak nitelenmekte, toplum ile devlet tarafından korunması gerektiğine değinilmektedir. Anayasa 41. Maddesi 'Aile, toplumun temelidir', ...'(akt. Geray, 2004) Belki de aile; bireyin, Maslow'un -İhtiyaçlar Hiyerarşisi- teorisinde sevgi, güvende hissetme, başarı, kendini gerçekleştirme gibi ihtiyaçlardan bahseder. Aile

kurumu bu ihtiyaçların karşılanabilmesi için kültürün geliştirdiği yöntemlerden bir tanesi olarak görülebilir.

İçli'ye göre: 'Aile hane halkı ve kompozisyonu, otorite, mülkiyet, akrabalık ilişkileri çerçevesinde biçimlenen zaman ve mekân boyutlarında farklılık gösteren evrensel niteliğe sahip toplumsal bir kurumdur' (İçli, 1997).

Aile için geçerli farklı açılardan yapılan birçok evrensel tanım bulunabilir. Aile kavramları konusunda çeşitli terimler geliştirilmiştir. Bunlara görülmektedir ki ailenin kaç kişiden oluştuğu, cinselliğin nasıl düzenlendiği, kiminle evlenileceği ve kimin ailesinin yanında ikamet edileceği gibi unsurlar önem taşımaktadır. Aile biçimleri için kullanılan başlıca terimler aşağıda sıralanmıştır;

- Buldukları yere göre anne tarafında ikamet eden '**matrilokal**', baba tarafında ikamet eden '**patrilokal**' ailedir.
- Anne soyundan olan '**matrilineal**', baba soyundan olan '**patrilineal**', anne adını alır ise '**matronymie**', baba adını alır ise '**patronymie**' olarak anılır.

- Anne-baba ve çocuklar için ‘**nükleer aile**’, bir tarafın ailesi kişi için ‘**kanbağı ailesi**’ olmaktadır.
- Ayrıca yaygın olmasa da bazı toplumlarda, çok eşli ‘**poligami**’ evlilik vardır. Tek eşli ‘**monogami**’ dir. Poligamide birden çok kadınla evli erkekli aile için ‘**policini**’, birden çok erkekle evli kadınlı aile için ‘**poliandri**’ kullanılır.
- Grup/klan içi evlilik ‘**endogami**’ grup dışı ise ‘**egzogami**’ genel kabul görmüş tanımlardır.
- ‘**Pratiloma**’ (hiyerarşiye karşı yapılan evlilik, örneğin farklı kaslardan insanların evlenmesi gibi...)
- **Levirate** ya da Levirat (Kadının ölen kocasının erkek kardeşiyle evlenmesi) gibi yapılar mevcuttur. **Sororat** (tam tersi).

Şu şekilde Türkçeye çevrildiğinde daha anlaşılır olacaktır;

- Poly (çoklu),
- Gyny (kadın)
- Andry (erkek)
- Gamy (evlilik)
- Amory (aşk)
- Sororal (kız kardeşe)
- Fraternal (erkek kardeşe)

Aile üyeliği iki Şekilde geręekleŐebilir; birincisi kan yoluyla olan, aynı soydan gelen üyeleri gibi. İkincisi kanuni birleŐim ile olan evlilik, evlat edinme gibi durumlar ile geręekleŐir. Bütün dünyada farklılık gösterse de ortak bir aile tanımına ulaşmak, en azından ideal aileyi tanımlamak mümkündür. İdeal aile evli çift ve çocuklardan oluşan çekirdek aile olarak tanımlanabilir. Geręekte bu tanıma ailelerin sadece yüzde ellisi uyar (Amerikan toplumu için). Genelde aile tek ebeveynden oluşur. Ancak bazı kültürlerde aile ilişkileri daha karmaşık ilişkiler içerisindedir. Kuzen, amca gibi bireylerin sayısı daha fazladır. Ama tüm bireyler için özelde iki aile var denilebilir birincisi doğduğunuz ailedir, ikincisi ise sizin yaratacağınız ailedir. Daha geniş aile tipleri genellikle aile olarak değil domestik gruplar olarak anılır.

EVLİLİK

'Evlilik birçok kimsenin bilmediği bir bilim dalıdır.'
Honoré de Balzac

Türkiye'deki araştırmalarda sıkça Saxton'un evlilik tanımını kullanılır; Evlilik, toplumlarda farklı yapılar gösterebilen, aile kurmayı ve türün devamını sağlayan iki insanın kalıcı bir beraberlik için bir araya gelerek oluşturdukları, birbirlerine ve çocuklarına karşı ortak sorumluluklarını yerine getirmeye söz verdikleri, birbirine bağlı sistemlerden oluşan evrensel bir kurumdur (Saxton, 1982:216). Geleneksel kültürler de aileyi başlatan unsurdur. Evlilik iki birey arasında gelişen, çevrenin onayladığı bir birlikteliktir. Çoğunlukla bir kadın ve bir erkek arasındadır. Buna rağmen boşanmak yani evliliğin bozulması mümkündür. Genellikle evlilikte cinsellik açısından eş haricindeki diğer olasılıklar reddedilir. Saxton evrensel tanımını yapsa da, evrensel yerine büyük çoğunluğun tek eşli bir düzene sahip olduğu anlaşma şekli diyebiliriz. Bu yönüyle evlilik

düzenli hayatı sağlayan yani cinselliği düzenleyen bir kurumdur.

Evlenme sayısı, kaba evlenme hızı, boşanma sayısı ve kaba boşanma hızı				
Yıl	Evlenme Sayısı	Kaba Evlenme Hızı	Boşanma Sayısı	Kaba Boşanma Hızı(%)
2001	544 322	8.36	91 994	1.41
2002	510 155	7.73	95 323	1.44
2003	565 468	8.46	92 637	1.39
2004	615 357	9.09	91 022	1.34
2005	641 241	9.35	95 895	1.40
2006	636 121	9.17	93 489	1.35
2007	638 311	9.09	94 219	1.34
2008	641 973	9.03	99 663	1.40
2009	591 742	8.21	114 162	1.58
2010	582 715	7.98	118 568	1.62
2011	592 775	8.02	120 117	1.62
2012	603 751	8.03	123 325	1.64
2013	600 138	7.89	125 305	1.65
2014	599 704	7.80	130 913	1.70
2015	602.982	7.71	131 830	1.69
2016	594.493	7.50	126.164	1.59

Tablo 2: Türkiye’de Evlenme sayısı, kaba evlenme hızı, boşanma sayısı ve kaba boşanma hızı (Kaynak: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü verileri, 2015,2016,2017)

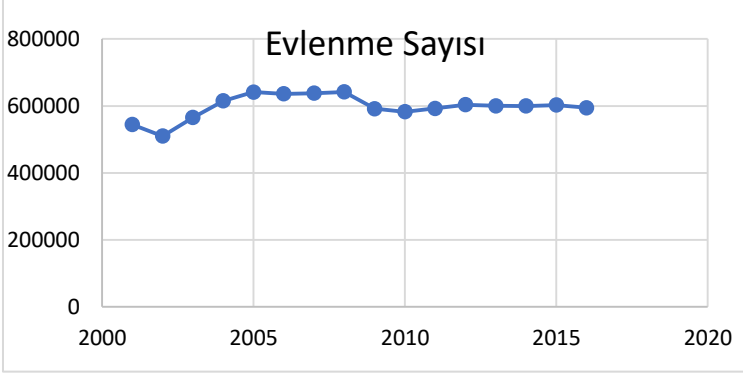

Evlilik; ‘Karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir sözleşmedir’ (Özgüven, 2000). Yani ‘dar anlamda aile’ ile ‘evlilik birliği’ kavramı özdeştir. Binder, Türkiye’de Medeni Kanun evliliği ile ilgili tanımlarda en dar anlamında aileden bahsederken ‘evlilik birliği’ tanımlamasını kullanır. Evlilik kanunlar önünde ya da toplum önünde yapılan (imam nikâhı gibi) bir uygulama olduğu için, bir sözleşme niteliğindedir ve maddi yükümlülük yönü de vardır denilebilir.

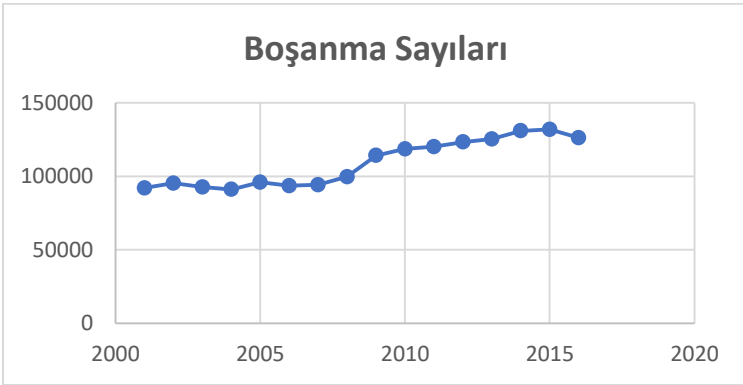
‘Evliliğin psikolojik yönü açısından ise şu örnek oldukça çarpıcıdır; Journal of Personality and Social Psychology (2003)’de yer alan çalışmada, 1984-1995 yılları içine 24 bin bireyle yapılmış olan ve evliliğin bireyin mutluluğuna davetiye çıkarmadığı, ancak düğünden sonra bireylerin kısa bir iyilik dönemleri geçirdikleri ve nihayetinde evlenmeden önceki durumlarına dönecekleri, evlenmeden önceki yaşamlarından memnun olanların evliliklerini sürdürebilmelerinin olası olduğu açıklanmaktadır’ (Demiray,2006). Yani kişilerin evlilik öncesindeki durumları, evliliğin devamı açısından belirleyici olabilir.

Birleşmiş Milletler in insani gelişme raporlarına göre Türkiye, yüksek insani gelişmişlik sınıfındadır ama Amerika ve Fransa gibi ülkelerin yer aldığı çok yüksek insani gelişmişlik sınıfında değildir. İller arasında bakıldığında ülkenin doğu kısmı (illeri) orta insani gelişmişlik düzeyindedir (Özpınar, 2016).

Türkiye’de evliliğin geldiği aşamada, köy kökenli, okuma-yazma oranı düşük ve geleneksel bir toplumdur, eğitim oranı eskiye oranla yüksek, şehirde yaşayan bir topluma dönüşmesi, bu kültürel değişimin sancılı olmasına yol açmaktadır. Geçiş sürecinde bir yanı ile modernleşen halk, bir yanı ile geri kalıyor. Türk halkı doğu-ile batı arasında bir köprü ve ticaret yolu olmasının avantajlarını, dezavantajları ile birlikte yaşamaktadır. Doğu ve batının tüm zenginliği ile beraber, iki kültür arasında kalan bir ülke konumunda ve bazı bölgelerinin en yoğun yaşandığı kültürlerden bir tanesidir. Evlilikler de bundan etkilenmiş durumdadır.

Tablo 3: 2016, Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre oluşturulmuş evlenme sayıları. (Evlenme sayılarında düşüş görülmektedir, nüfus artışına rağmen evlilikler düz bir çizgide seyretmekte ya da düşmektedir.)

Tablo 4: Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre hazırlanmış boşanma sayıları.

Tablo 3 ve 4'e bakıldığında evlenme sayılarının (artan nüfusa rağmen) artmadığı ve düz bir çizgi halinde ilerlediği, boşanmaların ise açıkça arttığı görülmektedir. Bunlar toplumdaki evlilik kurumunda bir soruna işarettir.

Türk halkı günde ortalama 4,81 saat⁷ televizyon izleyen, (merketingturkey, SBT, 2013), Unesco verilerine göre neredeyse hiç kitap okumayan bir toplumdur. Ülkedeki kütüphane sayısı oldukça azdır. Dıştan bakınca modern gözüken toplum, bir yandan geleneksel yapısını ve muhafazakârlığını sürdürmektedir.

Evlilik uyumu, evlilikteki doyumunu ve evliliğin bütününe öznel anlamda ifade eden bir kavramdır. Ya da basitçe, **devam eden evlilikteki doyum diyebiliriz.** Bu çalışmada sadece evli akademisyenler üzerine bir uygulama yapılmıştır. Çalışmada, süren evliliklerin durumunu tespit etmek için daha önce de bahsettiğimiz 'Evlilik Uyum Ölçeği' kullanılmıştır. Bu ölçeğin geçerlilik güvenilirlik çalışması Kışlak-Tutarel (1999)

---

⁷ Bu veri 2016 yılında 5,5 saate çıkararak dünya liderliğine (araştırma yapılan ülkeler arasında) ulaşmıştır.

tarafından yapılarak Türkçe 'ye adapte edilmiştir. 'Ölçek genel evlilik uyumu ile birlikte aile bütçesi, duyguların ifadesi, arkadaşlar, cinsellik ve yaşam felsefesi gibi konularda anlaşma ya da anlaşamama durumunu ve güven, çatışma çözme, boş zaman ve ev dışı etkinliklerde ilişki tarzını ölçmektedir.' (Kışlak-Tutarel, 1999). Evlilik araştırmaları sosyal bilimciler tarafından sıklıkla tercih edilen bir alan olup, evliliğin çeşitli sebeplerle bitmesinin yanı sıra süren evliliklerdeki durumu tespit etmeye yönelik çalışmalar yapılmıştır. Örneğin psikiyatrist Dr. Gilbert V. Hamilton'ın 1929 yılında evli çiftlerin problemleri üzerine yaptığı araştırma, belki de bir ilk olarak kabul edilebilir. Literatürde o zamandan bu yana geliştirilen çeşitli ölçeklerle evliliklerin durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmada kullanılan ölçek de 1938'de ilklerden olan Terman'ın 'evlilik mutluluğu ölçeği' nin gelişmiş bir varyasyonudur. Evliliklerin durumunu tespit eden çalışmalarda zaman zaman, 'evlilik kalitesi', 'evlilik uyumu', 'evlilik doyumu' şeklinde isimler almıştır. **Evlilik uyumu iki uyumlu kişinin evlenmesi ya da birbirine uygun iki kişinin eşleşmesi değildir; evlilik uyumu daha çok çiftlerin birbirlerine**

entegre olurken gösterdikleri başarı seviyesidir. Birlikte hareket edebilme başarılarıdır. Ortak hedeflerin olması, kişilerin hayatı daha iyi kavramış olmaları, kendilerini bilmeleri gibi durumlar, bu uyumun sağlanmasını daha kolay hale getirir. Yani uyumlu çiftler değil, uyum sağlayabilen çiftler gerçeği söz konusudur. Çiftlerin her ikisinin de uyum göstermeleri şarttır. Aksi durumda evlilik sürse bile bu, çocuklar veya alışkanlık gibi sebeplerden dolayı sürmekte ancak kişiler yıpranmaktadır.

TÜKENMİŞLİK NEDİR?

‘Tükenmişlik; yeterince uzun süre insanilikten uzak kaldığınızda gerçekleşen şeydir.’⁸

Micheal Gungor, (Amerikalı Besteci)

Sözlükte ‘burnout’ yani tükenmişliğin anlamı, ‘aşırı baskının yol açtığı başarısız olma, yorgun düşme, bitmiş hissetme’ durumudur. ‘Burn out’ sözcüğünün ilk kullanımı, İngilizceye birçok kelime kazandırmış olan William Shakespeare tarafından **1599** yılında ‘The Passionate Pilgrim’ adlı eserinde yer alır. (‘*She burnt with loue, as straw with fire flameth. She bourout loue, as soon as straw out burneth*’). Bir diğer örnek Shakespeare’in Hamlet yapıtındaki bir kısımda geçmektedir. (‘*O heat, dry up my brains! Tears seven times salt, Burn out the sense and virtue of mine eye!*’) Çok daha sonraları bir mimarın üzücü hikâyesini anlatan

---

⁸ ‘Burnout is what happens when you avoid being human for too long.’ Kitap: The Crowd, the Critic and the Muse, Michael Gungor, (2012), Woodsley Press.

Graham'ın, 'A Burnt-Out Case: New York'⁹ eserinde geçmektedir. Bu kullanımlar günümüzdeki bilimsel kullanımına tam olarak tekabül etmese de yaklaşık olarak ilk betimlemelerdir diyebiliriz.

Günümüzdeki tanımlar arasında tükenmişliği en iyi ifade eden açıklama Freudenberger'in açıklamasıdır. Freudenberger'e göre tükenmişlik **'insanın enerji, güç veya kaynakları üzerinde aşırı istek ve taleplerden dolayı tükenmeye başlamak'**tır. (Freudenberger 1974: 159). 'Burnout' kavramının öncüsü olarak da kabul edilmektedir. Tükenmişlik başka bir deyişle insanın karşılayamayacağı kadar talep ve isteğe maruz kalması ve en önemlisi de o kişinin bunlardan kaçabilecek başka bir seçeneğinin bulunmaması sonucu oluşur. Dolayısıyla maddi veya manevi unsurlar ile de gerçekleşebilir olması mümkündür.

---

⁹ Greene, Graham (1961). *A Burnt-Out Case*. New York (Amer. ed.): The Viking Press. p. vii-viii.

Tükenmişliği bitkinlik, bıkkınlık, çaresizlik ve umutsuzluk hissetme, yaptığı işe soğuma olarak tanımlayabiliriz. Duygusal tükenmede kişi duygusal yönden kendisini mutsuz ve yorgun hisseder. Duyarsızlaşmada, işi gereği belli bir süre sonra soğuk ve ilgisiz olur, insanlara kötü davranabilir. Kişisel başarısızlık durumunda ise kişi kendisini sürekli başarısız hisseder.

‘İşlerini büyük bir şevkle yapan insanlar, bazı dönemlerde gece yarısına kadar çalışabilmekte, sadece birkaç saatlik uyku ile ertesi gün işlerine tüm enerjileriyle devam edebilmektedirler. Tükenmemiş insanların birçoğunun işlerine böyle başladıkları görülmektedir. Ancak bu insanlar tükenmişlik sürecine girdiklerinde hem fiziksel hem de psikolojik olarak sahip oldukları tüm enerjileri tükenebilmekte ve bu tükeniş kişide fiziksel olarak ciddi rahatsızlıklara neden olmaktadır.’ (Sürgevil, 2006)

AKADEMİSYENLİK NASIL BİR MESLEK?

Akademisyenler üniversite ve eşdeğeri yükseköğrenim kurumlarında öğretimin gerçekleşmesini sağlayan ve/veya araştırma gerçekleştiren, çeşitli kadrolarda görev yapan personellerdir. Yardımcı doçent (yeni adı ile doktor öğretim üyesi), doçent ve profesör, öğretim üyeleri olarak tanımlanır ve doktoralarını tamamlamışlardır. Öğretim yardımcıları yani araştırma görevlileri, uzman, okutman, öğretim görevlisi gibi doktora gerekliliği aranmayan pozisyonlarda bulunanlar da bu meslek grubu içerisinde yer alır. Türkiye’de araştırma profesörü ve ordinaryüs kadrosu bulunmamaktadır. Bu kadroların tümü (uzman hariç) ders verme, ders hazırlama, bilimsel araştırma yapma sunma ve yayınlama, konferans verme, proje yürütme gibi işlerin tümünü yapmaktadır.

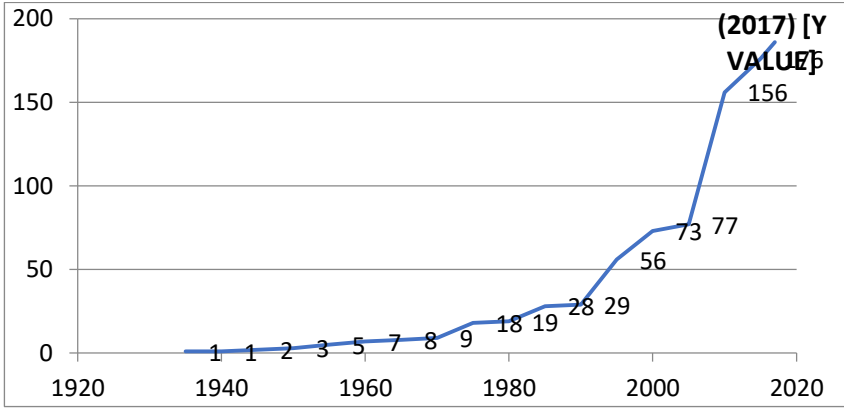
Dünyada akademisyenlik iki boyutlu bir meslektir. Birincisi başkalarına bilgi aktarmak, ikincisi ise bilimsel yenilik üreterek bilime katkı sağlamaktır. Türkiye’de de durum bu şekilde gözükse de, gerek ülkenin dinamikleri

ve kültürü, gerekse eğitim sistemi sebebiyle, dünya bilim literatürüne yapılan katkı görece azdır. Ancak gelişmekte olan ülke kategorisinde kabul edilen Türkiye’de akademik yükselme ve atama kriteri olması sebebinden dolayı, ulusal ve uluslararası yapılan yayınlar ve benzeri çalışmalar gerçekleşmektedir ve bilime katkı sağlanmaktadır. Kişi ister araştırma görevlisi olarak başlamış olsun, ister başka bir meslekten akademisyenliğe geçmiş olsun belirli kriterlere sahip olmalıdır. Ancak bilimsel veri üretmek, masraflı, bolca zaman gerektiren, üstelik herkesin kolayca ulaşamayacağı bilgilere ulaşmanızı gerektiren yıpratıcı bir uğraştır. Türkiye’de, içerisinde herhangi bir canlı üzerinde uygulama geçmeyen, sosyal bilimler içerikli çalışmalar bile uzun zaman alan bürokratik izinlerden geçmek durumundadır. Zamanın ve paranın her şey olduğu günümüzde, Türkiye’deki akademisyenlerin doçent konumuna yükselmeleri bile yıllarını almaktadır. Bu zorlukların üzerine, maaşların diğer ülkelere göre ve diğer mesleklere göre düşük oluşu, mobbing, bürokrasi, zorunlu mobilite (zorunlu hizmetler), bazı bursların alınması karşılığında kefil de istenen ödenemeyecek

kadar ağır senetlerin altına imza atılması gibi etkenler eklenince, iş ve kariyerlerini, aile, eş ve çocuklardan daha ön planda tutmak zorunda olan akademisyenlerde strese, dolayısıyla bir miktar tükenmişliğe de yol açtığı düşünülmektedir. Türkiye bilgi üzerine kurulu bir toplum yapısına sahip olmadığı için akademisyen, öğretmen gibi mesleklerin statüsünün çok yüksek olmadığını da söyleyebiliriz. Tüm bunlara ek olarak ülkede beşeri bilimlerin statüsü diğer mühendislik ile ilgili bölümlere göre daha alt konumdadır. Kütüphane azlığı ve kaynak erişimi kısıtlılığı sebebiyle bilgiye erişim gelişmiş ülkelerdeki kadar kolay olmamaktadır. Kütüphane ve kaynak erişimi kısıtlıdır. Ülkede yabancı dil bilme seviyesi düşüktür. Tüm bunlara rağmen Türkiye son yıllardaki Üniversite sayısındaki artış ve Üniversite mezunu sayısındaki artış ile ümit vadeder durumdadır.

Cumhuriyet öncesine gidildiğinde, İstanbul Darülfünun binası 1863 yılında tamamlansa ve çeşitli aralıklarla bir üniversite benzeri yapılanma oluşturulmaya çalışılsa da, halkın henüz bilimsel bilgiye hazır olmayışı ve savaşlar

gibi çeşitli sebeplerle bu alanda başarılı olunamamıştır. Osmanlı Üniversitesi anlamını taşıyan ‘Darülfünun-i Osmani’, 1933 yılında çıkartılan bir kanunla İstanbul Üniversitesi adını alarak, Cumhuriyet tarihinin ilk üniversitesi ünvanını almıştır. Aynı yıl Ankara’da, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü kurulmuştur. Türkiye’de üniversite yapılanması devletin finanse ettiği ve özel vakıflarca finanse edilen üniversiteler olmak üzere iki şekildedir. Doksanlı yıllardan sonra üniversite sayısında nicel bir artış olduğu söylenebilir.

Tablo 8: Türkiye’de yıllara göre üniversite sayılarındaki artış. (2015 yılı için 176’ya ulaşmıştır.)

AKADEMİSYEN EVLİLİKLERİ

Bu çalışma karma yöntemle yapıldığı için iki tip sonuç verilmiştir, birincisi istatistiki rakamlar ve sayılardan oluşan sonuçlar ikincisi ise nitel verilerden oluşan bireylerin kişisel yorumları ve görüşleridir. Aslında ikisi de kişileri anlamaya yöneliktir.

Görüşmeler sırasında nicel verinin yanı sıra, açık uçlu sorulara verilen cevaplar, yorumlar dâhil tüm alan verisi not edilmiştir. Çalışmanın çokça takdir edildiği olumlu tepkiler olmuş bunların yanı sıra, bir ‘Ortadoğu ülkesi’ için çok fazla ayrıntı istendiği gibi olumsuz tepkiler de alınmıştır (‘Ortadoğu ülkesi’ eleştiren kişinin tanımlamasıdır). Aşağıda bu tepkiler ve karşılaşılan tüm diğer durumlar belirtilmiştir.

Bireyler ile görüşmeler sırasında kaydedilen her türlü alan verisi, ‘Bulgular’ kısmı boyunca, yeri geldikçe değerlendirilmiştir. Tüm bunlar ve istatistiksel karşılaştırmalar aşağıda yer almaktadır.

Bu araştırmanın en temel sonucunu en başta söylemekte yarar var;

Şu söylenebilir ki; akademisyenlerde geleneksel ailenin saygınlık ve dini fonksiyonları varlığını korumaktadır.

Yani; ‘TÜRKİYE’DE AKADEMİSYENLERDE AİLE GELENEKSEL ÖZELLİKLERİNİ (FONKSİYONLARINI) KORUMAKTADIR’ denilebilir.

Not: Türkiye’de eğer bürokratik kurumların işleyişi bu fonksiyonları tam karşılıyor olsa idi, bu geleneksel yapıların varlığını koruması daha zor olabilirdi. Yani Türk aile yapısı şartlardan dolayı bu özelliklerini korumak durumundadır.

TÜRKİYE'DEKİ AKADEMİSYEN EVLİLİKLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ;

Akademisyenler genellikle çalışan eşler ile evlidir. Ankara dışındaki üniversitelerde eş çalışmama oranı çok daha yüksektir. Kadınlar genelde kendinden yüksek gelirli kişilerle evlenirken, erkekler düşük düzeyde kişileri tercih etmektedir. Nadiren her iki cinsiyetin de, kendi gelir seviyesine eşit kişiler ile evlendiği görülür. Akademisyenlerin çocuk yapma eğilimleri hiç yapmaktan ya da olabildiğince az çocuk yapmaktan yanadır. Akademisyenler genellikle kendi meslek gurubuna benzer (akademisyen, öğretmen, memur, vs.) mesleklerden kişilerle evlenme eğilimindedir. Görücü usulü evlilik düşüktür (%3,7). Genellikle evlenme yaşı 26-30 arasındadır. Aile içinde alınan kararlara ilişkin verilen cevaplardan, küçük şehirlerde erkeklerin karar verici konumda olduğu görülmüştür. Ankara'daki Üniversitelerde ise kadınlar ağırlıklıdır. Genellikle ev işlerinden kadın sorumlu, geçimden erkek sorumlu görülmektedir. Çocuklarla ilgili kararlarda, küçük şehirlerde eşit şekilde karar verildiği görülmüş iken, Ankara'daki Üniversitelerde kadınlar tarafından karar

verildiği görülmüştür. Ankara'daki Üniversitelerde çalışan akademisyenler 'yurt dışı' yönünde tatil tercihi belirtirken, diğerleri 'memleket ve akraba ziyaretleri' yönünde karar belirtmiştir. Daha çok sayıda kadın, çoğunlukla eşi ile birlikte (evden) dışarı çıkmayı tercih ederken, erkekler daha çok eş olmadan dışarı çıkmayı tercih etmektedirler. Bu dışarı çıkmalar sırasında akademisyenlerin en çok tercih ettiği mekân alışveriş merkezine gitmek gibi kapalı alan aktiviteleridir.

Geneli itibari ile bakıldığında Kırşehir'deki Ahi Evran Üniversitesi ve Adıyaman Üniversitesi'nde evli ve çocuklu olmaktan dolayı mutlu olduğunu belirten kadınların kendilerinden daha iyi gelire sahip bireylerle evlendikleri, bu şehirlerde dini değerlerin ön planda tutulduğu, geleneksel olmaya daha yakın evlilik özellikleri taşıyan aileler görülmektedir. Evlilik sebebi olarak çevre baskısı ve dini gerekçeler her zaman ön plandadır. Aile bağları ve arkadaşların etkisi önem taşımaktadır. Genellikle evlilikler alttan alan ve uysal yapıda özelliktedir çünkü aile kurmak toplumsal yapıda bir başarı olarak görülmektedir. Görüşülen kişiler,

çalıştıkları kurumun aileye ve çocuk bakımına daha düşünceli bir tavır sergilemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Genel itibari ile anket sorularına, cinsellikle ilgili sorular olmasına rağmen oldukça olumlu tavır gösterilmiştir, hatta bu tavrın diğer iki üniversitede, Başkent ve Hacettepe Üniversiteleri'nden daha yüksek olması ancak aileye daha çok değer verdikleri ve önemsedikleri fikri ile açıklanabilir. Küçük şehirlerde genelde boşanma düşüncesi değil, kişilerin uyumunun zaman içerisinde artacağı bilinci yaygındır. Çocuk yapma ihtiyacı da evliliklerde önemli bir unsur olarak öne çıkmıştır. Küçük şehirlerin, insanları evlenmeye ittiğini de belirtmemiz gerekiyor; statünüz ne olursa olsun küçük bir yerde iseniz bir süre sonra evlenmeniz bekleniyor ve kadınlarda bu durum daha fazla ve kadınlar ancak evlendikten sonra 'özgür' olabildiklerini sıkça dile getirmişlerdir.

Başkent ve Hacettepe Üniversiteleri ise flört, birlikte yaşama, imam nikâhını gerekli görmemeleri gibi sebeplerden ötürü daha 'modern' bir görüntü çizerken, yine de çevre ve aile baskısı gibi sebepler evlenmeye itebiliyor. Büyükşehirde aile yanında yaşama oranlarının

daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi ayrı bir ev açmanın ekonomik zorluğu olabilir. Çok uzun flört süreleri büyükşehir üniversitelerindeki akademik personelin bir diğer özelliğidir. Genel itibari ile hemen hemen tüm evliliklerde karşılıklı anlayış ve hoşgörü temel yürütücü olmuştur. Ancak cinsellik veya ekonomik etmenler de oldukça etkilidir. En temel evlenme sebebi de ailenin koruyucu unsuru ile örtüşen birbirlerine destek olma olarak görülmüştür.

ÇALIŞMANIN SONUÇLARI

Genel sonuçlara bakıldığında; akademisyenlerde evlilik uyumu ile iş tükenmişliği (dolayısıyla duygusal tükenmişlik, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutları) ile aralarında bir ilişki bulunmuştur. Bu 3 temel sonuç şöyledir;

Evlilik uyumu yüksek kişilerde duygusal tükenmişlik daha azdır.

Evlilik uyumu yüksek kişilerde duyarsızlaşma daha azdır (Evlilik uyumu yüksekliği ile duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma arasında negatif bir ilişki vardır).

Ancak evlilik uyumu ile tükenmişliğin kişisel başarı alt boyutu arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir (Yani kişilerin kişisel başarı yönünden başarılı hissedip hissetmemeleri durumu, evlilik uyumu ile bağlantılı değildir, değişebilmektedir).

Bu çalışmanın sonuçlarına göre yukarıdakilerin dışında, şu genel sonuçlara da ulaşılmıştır:

Evlilik uyumu yüksek kadınlarda duyarsızlaşma daha azdır. Benzer şekilde, evlilik uyumu yüksek kadınların duygusal tükenmişlikleri daha azdır. Ancak kişisel başarı yönünden, evlilik uyumunun cinsiyet bazında herhangi bir bağıntısı (farkı) bulunmamaktadır. Adıyaman, Başkent ve Hacettepe Üniversitelerinde, evlilik uyumu yüksek personelin duygusal tükenmişlikleri daha düşüktür. Ahi Evran Üniversitesi'nde ise belirgin bir fark yoktur. Evlilik uyumu arttıkça (HÜ.) düşük tükenmişlik (kişisel başarı alt boyutunda) yaşayanlar artmaktadır. Diğer üniversitelerde ise anlamlı bir bağ yoktur.

Genel toplamda akademisyenlere, cinsiyet farkı açısından bakıldığında evlilik uyumu açısından baktığımızda anketi cevaplayanlar arasında kadınlarda evlilikte uyumsuzluk ve duygusal tükenmişlik erkeklerden fazladır. Duyarsızlaşma ise erkeklerde kadınlardan daha fazladır. Kişisel başarı alt boyutunda tükenmişlikte ise erkeklerde biraz daha fazladır. Yani evlilik uyumu ve duygusal tükenmişlik puanları kadınlarda daha düşüktür. Duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında ise erkeklerde daha negatif sonuçlara ulaşılmıştır.

Kadınlarda evlilik yılı arttıkça, evlilik uyumu düşmektedir. Genel toplamda ise evlilik yılı arttıkça kişisel başarı yükselmektedir. Yani kişi kendini daha az tükenmiş hissetmektedir.

Genel toplamda evlilik uyumu yüksek kişilerde duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma daha azdır (evlilik uyumu ile tükenmişliğin kişisel başarı alt boyutu arasında ise ilişki yoktur).

Kadınlar duygusal tükenmişlik alt boyutunda tükenmişliği erkeklerden daha fazla yaşamaktadırlar diyebiliriz. Genel toplama bakıldığında, tükenmişliğin alt boyutlarından olan duygusal tükenmişlik alt boyutunda kadınların, erkeklerden daha fazla tükenmişlik yaşadıkları görülmüştür.

Gelir arttıkça duygusal tükenmişlik artmaktadır (kişi duygusal olarak yıpranıyor). Çalışma hayatı açısından belki de çok şaşırtıcı olmayan bir sonuç olarak belirtmekte fayda var ki, kişilerin gelirlerinin artması onların duygusal olarak tükenmiş hissetmelerine de yol açmaktadır.

Gelir arttıkça kişisel başarı alt boyutu artmaktadır. Artan gelir ile birlikte, kişiler kendilerini daha başarılı hissetmektedir. Türkiye toplumunda geliri yüksek olan ya da refahlı kişilere daha yüksek bir statü atfedildiği bilinen bir gerçek olsa da, belki bunun ayrıntıları ayrı bir araştırmada araştırılmalıdır. Maddiyatın getirdiği statünün, kişisel başarı alanında daha olumlu hissetmeye katkı sunması muhtemel olabilir.

Çocuk sayısı arttıkça evlilik uyumu düşmektedir yani çocuk sayısının evlilikte uyumu azalttığını söyleyebiliriz. Çocukla beraber sorumlulukların artması ve çiftlerin birbirine daha az zaman ayırması bu sonuca yol açıyor olabilir. Daha önce de belirttiğimiz gibi çocuklar evlilik uyumunu azaltan bir unsurdur.

Çocuk sayısı arttıkça kişisel başarı alt boyutu belirgin şekilde azalmaktadır. Kişi kendini kişisel başarı boyutunda başarısız hissediyor (çocukların bakımı kişiyi yoruyor ve yıpratıyor olabilir. Bu yüzden bireyler kişisel başarı alt boyutunda kendini daha başarısız hissediyor olabilir, üstelik Türk insanın çocuklarına karşı duyarlı yapısı buna yol açıyor olabilir).

Yaş arttıkça duyarsızlaşma alt boyutunda düşüş görülmektedir. Erkeklerde daha belirgindir (kişinin aynı meslekte uzun yıllar geçirmesi ve yaşının da getirdiği olgunlaşma ile duyarsızlaşma alt boyutunda bir artış gerçekleşiyor, kişi dış uyaranlara karşı duyarsız hale geliyor olabilir) .

Ve yaş arttıkça kişisel başarı alt boyutunda tükenmişlik yaşayanların oranlarında düşüş görülmektedir. Yani düşük tükenmişlik yaşayanlar çoğunluktadır. Yani kişi yaş ile birlikte, kişisel başarı boyutunda kendisi ile daha barışık bir tablo çizmekte ve belki de hedeflerinin az oluşu veya onlara ulaşmış oluşu buna sebep olmaktadır.

Başkent Üniversitelerine kıyasla Adıyaman ve Ahi Evran Üniversitelerinde evlilik uyumu daha yüksektir (Bu durum büyükşehirlerin avantajlarının yanında, hızlı temposu sebebiyle huzurlu yerler olmayışından kaynaklı olabilir).

Çalışma yılı arttıkça kişisel başarı alt boyutunda düşük tükenmişlik yaşayanların oranı artmakta yani kişi kişisel başarı alt boyutunda kendini daha başarılı görmektedir. Hacettepe Üniversitesi'nde bu durum diğerlerinden daha

fazladır. Cinsiyet açısından bu durum erkeklerde daha fazladır.

Çalışma yılı arttıkça kadınların duygusal tükenmişlikleri artıyor. Hacettepe Üniversitesi bunun en fazla görüldüğü yerdir. Toplumun kadının çalışmasını bir zaruret olarak görmemesi buna sebep oluyor olabilir. Çocuk bakımı konusunda da yeterli destek göstermeyen kurumlar daha önce de şikayetlenen konular arasındaydı. Buradaki bir ilginç nokta da Hacettepe Üniversite'sinin kadın personel sayısının diğer üniversitelere kıyasla yüksek olmasıdır. Çocuk bakımının tüm çalışan kişiler açısından bir külfete dönüşmesi, nitelikli çocuk yetiştirmek açısından kurumların göz önünde bulundurulması gereken sosyal bir sorundur.

Unvan açısından (Doçent, Profesör gibi) üst kadrolarda bulunanlar, alt kadrolara (Araş.gör., Uzman, Okutman) kıyasla kendilerini kişisel başarı alt boyutunda daha yeterli hissetmektedirler (doktora yapan bireylerin %50'sinin psikolojik sorunlar yaşadığını [Levecque,2017] ve ülkemize özel şartlardan dolayı bunun daha da fazla olabileceği göz önüne alındığında

ortaya çıkan sonuçların sebebinin akademik ortamın yapısından kaynaklanabileceği söylenebilir).

Akademik unvan düştükçe evlilik uyumu da düşmektedir. Kadınlarda yüksek düzeyde belirgin bir bağıntı vardır. Bu durumun en yüksek derecede anlamlı bağıntı sergilediği üniversite Başkent Üniversitesi'dir. Burada kadının toplumdaki statüsünün yükselmesinin evliliğini daha uyumlu yaptığı yorumunu yapabiliriz.

Eşin eğitim düzeyi arttıkça kişinin duygusal tükenmişliği de artmaktadır (kişi duygusal olarak daha fazla yıpranıyor. Eşi yurt-dışı doktoralı kadınlar bu durumun dışındadır onlarda duygusal tükenmişlik düşüktür).

Cinsiyet farkı açısından ise erkeklerde bu durum daha da artmaktadır. Erkekler eğitimi artan eşle daha zor uyum sağlamaktadır.

Ancak kadınlarda tam tersi şekilde sadece eşi doktora eğitimi yurt-dışında tamamlamış olanların duygusal tükenmişlikleri daha azdır. Ama bu erkeklerin (yurt-dışı doktora eğitimine sahip olan erkeklerin) evlilik uyumları düşüktür.

Yurt-dışında yüksek lisans eğitimi yapan kadınların duygusal tükenmişlikleri daha azdır.

Eşin çalışmaması durumunda erkeklerde de kadınlarda da evlilik uyumu düşmektedir.

Farklı din veya mezhepten birisi ile evlenmemeyi tercih eden erkeklerin, duyarsızlaşma boyutlarının yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca Ankara'daki üniversitelerde kişiler genellikle sadece resmi nikâh yapma eğilimindedir. Erkeklerde sadece 'resmi nikâh' yapanlar 'hem resmi, hem imam nikâhı' yaparak evlenenlere göre daha düşük kişisel başarı alt boyutuna sahip hissetmektedirler.

Evlenmeden önce birlikte yaşamış olanların evlilik uyumları daha yüksek (%76); birlikte yaşamayanlar ise daha düşük oranda (%54) uyumlular.

Flört yaşamış olanların, yaşamayanlardan daha fazla 'uyumlu' bir evlilik sürdükları görülmektedir. Birlikte yaşamış olanların kişisel başarı alt boyutunda daha az tükenmişlik görülür.

Başkent ve Hacettepe Üniversiteleri'nde diğer üniversitelere kıyasla imam nikâhının önemi azalmıştır denilebilir.

Ev işlerini birlikte yapanların evlilik uyumu daha yüksektir.

Ayrılma durumunda mal rejimi ve çocuklar konusunda sorun yaşayacağını söyleyenlerin duygusal tükenmişlikleri fazla ve evlilik uyumları düşüktür.

Eşleri çalışmayan akademisyenlerin de, duygusal tükenmişlikleri düşük seviyededir.

Evliliğini görücü usulü olarak tanımlayanların, duygusal tükenmişlikleri düşük seviyededir.

Aile onayı olmadan evlenenlerin evlilik uyumları daha yüksektir.

Kadınlar açısından bakıldığında aşk, sevgi, yalnızlık gibi sebeplerden dolayı evlenenlerin, diğer cevaplara oranla evlilik uyumları daha fazladır. Erkeklerde de bu sebepler ile evlenenlerin kişisel başarı alt boyutunda tükenmişlikleri düşüktür.

Erkeklerde kadınlara oranla din veya toplumsal sebepler yüzünden evlenme oranı daha fazladır.

“Evliliğiniz sırasında masum ya da kısa süreli bile olsa başka birisiyle flört ya da ilişki yaşadınız mı?” sorusuna ‘hayır’ cevabını veren erkeklerin evlilik uyumları da belirgin şekilde yüksektir.

Bir ailenin devamı için erkeğin rutinleşen evlilikte bir ‘kaçamak’ yapmasını doğal karşılamayan kadınların kendilerini kişisel başarı yönünden yetersiz hissettikleri söylenebilir. Bu soruya ‘evet’ cevabı veren erkeklerde ise duygusal tükenmişliğin yüksek oluşu arasında anlamlı bir ilişki vardır. Ayrıca cinselliği evlilikte bir görev olarak gören kadınlarda duygusal tükenmişlik daha fazladır.

“Evlilikte cinsel uyumsuzluk boşanmayı getirir mi?” sorusuna hayır cevabı veren erkeklerin duygusal tükenmişlik seviyeleri ve duyarsızlaşma seviyeleri yüksektir.

“Kişinin kısa süreli bir ilişki ya da flört yaşaması evliliğin devamı için görmezden gelinebilir mi?”

sorusuna evet cevabı veren erkeklerin evlilik uyumları yüksektir ve duygusal tükenmişlik düzeyleri düşüktür.

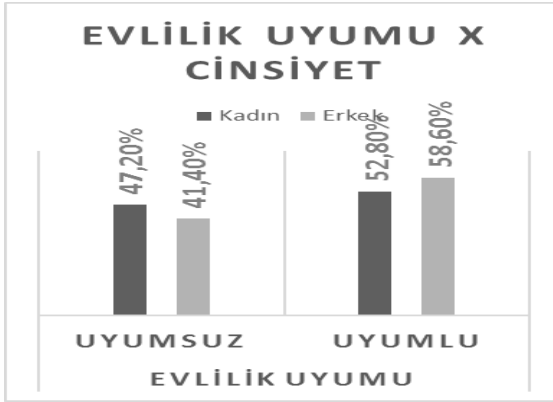
EVLİLİK UYUMUNA DAİR SONUÇLAR

Evlilik uyumu yüksek kişilerde duygusal tükenmişlik de daha azdır.

Evlilik uyumu ile duyarsızlaşma alt boyutu arasında ters yönde anlamlı bir ilişki vardır. **Buna göre evlilik uyumu yüksek kişilerde duyarsızlaşma daha azdır.**

Ancak evlilik uyumu ile kişisel başarı arasında yine ters yönde çok düşük (-,016) düzeyde ilişki saplanmıştır ki istatistiksel olarak (p) anlamlı değildir. **Buna göre genel toplam için evlilik uyumu ile tükenmişliğin kişisel başarı alt boyutu arasında ilişki yoktur** diyebiliriz. Yani bir kişi aynı zamanda uyumlu bir evlilik sürdürüp, öte yandan kişisel başarı boyutunda kendini yetersiz hissedebilir.

Üniversitelere Göre (%)		Evlilik Uyumu	
		Uyumsuz	Uyumlu
ÜNİVERSİTE	AHI EVRAN	30,2	69,8
	ADİYAMAN	44,1	55,9
	BAŞKENT	53,8	46,2
	HACETTEPE	44,8	55,2
Cinsiyet	KADIN	47,2	52,8
	ERKEK	41,4	58,6

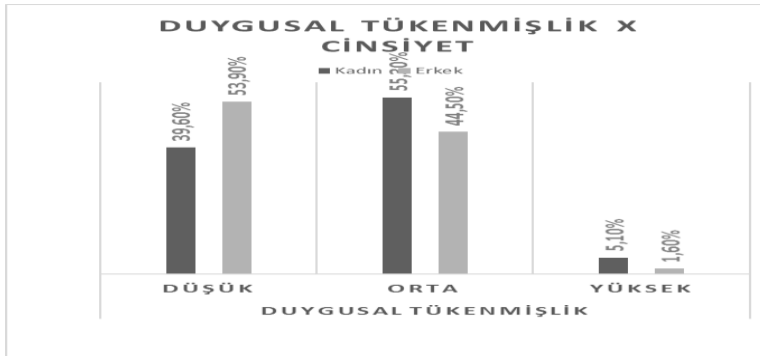
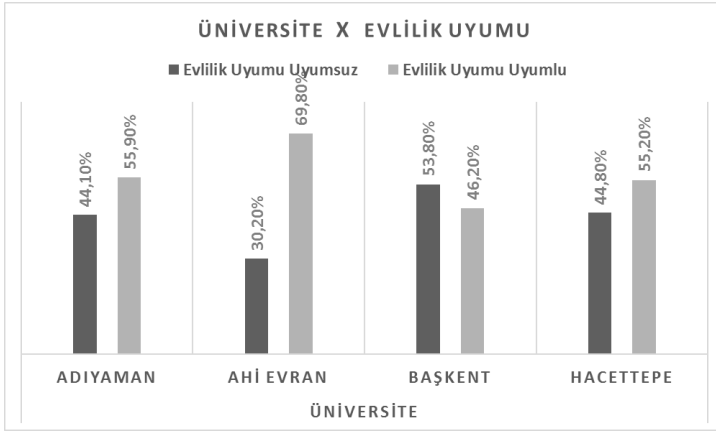

Genel toplamda akademisyenlere, cinsiyet ayrımında, evlilik uyumu açısından baktığımızda **kadınların yüzde olarak daha çok uyumsuzluk sorunu yaşadıkları görülmektedir.**

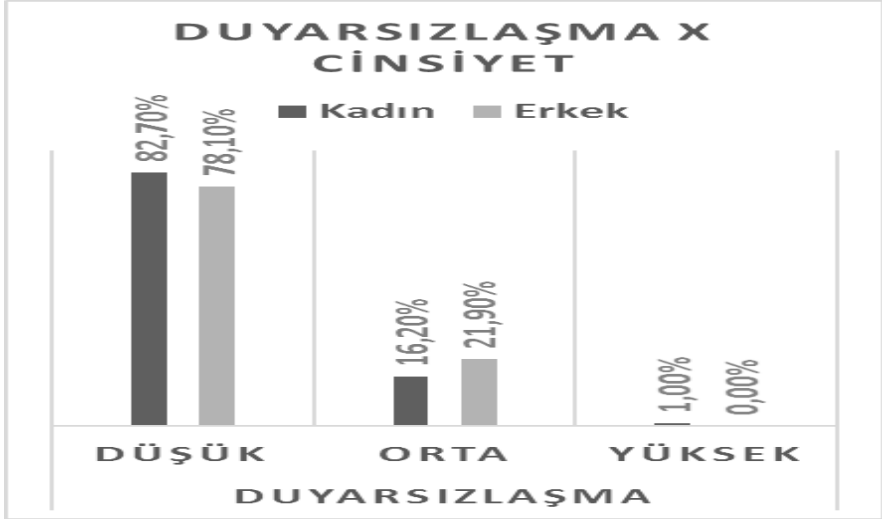
Tükenmişlik alt boyutlarında ise kadınlarda duygusal tükenmişlik erkeklerden daha fazladır.

Duyarsızlaşma ise erkeklerde kadınlardan daha fazladır.

Kişisel başarı alt boyutunda ise erkeklerin biraz daha fazla olduğu görülmektedir.

TÜKENMİŞLİĞE DAİR SONUÇLAR

88

Tükenmişliğin üç alt boyutu olduğundan bahsedilmişti. Genel sonuçlara bakıldığında;

‘Duyusal Tükenmişlik’ alt boyutunda, düşük tükenmişlik yaşayan 147 kişi (%45,2), orta düzey tükenmişlik yaşayan 166 kişi (%51,1) ve yüksek düzeyde tükenmişlik yaşayan 12 kişi (%3,7) olduğu görülür.

‘Duyarsızlaşma’ alt boyutunda 263 kişi (%80) düşük düzeyde, 60 kişi (%18) orta düzeyde ve 2 kişi (%0,6) yüksek düzeyde tükenmişlik göstermektedir.

‘Kişisel Başarı’ alt boyutunda ise 8 kişi (%2,5) düşük tükenmişlik yaşarken, 314 kişi (%96,6) gibi bir çoğunluk orta seviyede bir tükenmişlik altboyutu sergilemektedir. 3 kişide (%0,9) ise yüksek tükenmişlik görülmüştür.

Genel toplamda 146 kişi (%44,9) uyumsuz ve 179 kişi (%55,1) uyumludur denilebilir.

Kadınlar duygusal tükenmişlik alt boyutunu Erkeklerden daha fazla yaşamaktadırlar denilebilir. Diğer yönlerden Erkek ile Kadın arasında belirgin fark yoktur.

Kadınlarda evlilik yılı arttıkça, evlilik uyumu düşmektedir. Erkeklerde ise belirgin bir fark yoktur.

Kadınlarda nikâh türü ile kişisel başarı alt boyutunda belirgin bir fark görülmez iken, Erkeklerde ise kişisel başarı alt boyutunda sadece ‘resmi nikâh’ yapanlar ‘hem resmi, hem imam nikâhı’ yaparak evlenenlere göre daha düşük kişisel başarı alt boyutuna sahip hissetmektedirler.

Cinsiyet açısından, kadınlarda evlilik uyumu ile duyarsızlaşma alt boyutu arasında ters yönde anlamlı bir ilişki vardır. **Buna göre evlilik uyumu yüksek kadınlarda duyarsızlaşma daha azdır.** Benzer şekilde, **evlilik uyumu yüksek kadınların duygusal tükenmişlikleri daha azdır.**

EŞ'E İLİŞKİN SONUÇLAR

Eşin çalışmaması durumunda erkeklerde de kadınlarda da evlilik uyumu düşmektedir. Kadınlarda ayrıca duygusal tükenmişlik de artmaktadır. Bu, eşleri çalışan bireylerin daha aktif bir yaşam tarzı sürerek daha uyumlu davranmalarından dolayı olabilir.

Çalışma yılı arttıkça kişisel başarı alt boyutunda düşük tükenmişlik oranı artmakta yani kişi kişisel başarı alt boyutunda kendini daha başarılı görmektedir(-,194 seviyesinde anlamlı). Daha genç olanlar kendini bu anlamda daha başarısız görüyor. Bu bağıntıya üniversite bazında bakıldığında Hacettepe Üniversitesi'nde bu durum daha fazladır (-,235 seviyesinde, 005 ve N=145

olmak üzere). Ayrıca cinsiyet açısından bakıldığında bu oran erkeklerde kadınlardan daha yüksektir.

Çalışma yılının artması ile birlikte kadınlarda duygusal tükenmişlik alt boyutunun yükselme göstermesi arasında anlamlı bir bağlantı vardır. Çalışma yılı arttıkça kadınların duygusal tükenmişlikleri artmaktadır (,185 seviyesinde anlamlı ve 009, N=197).

Akademisyenler genellikle çalışan eşler ile evlidir. Ankara dışındaki üniversitelerde eş çalışmama oranı çok daha yüksektir.

Akademisyenler genellikle kendi meslek gurubuna benzer (akademisyen, öğretmen, memur, vs.) gibi mesleklerden kişilerle evlenme eğilimindedir.

Eşin eğitim düzeyi arttıkça kişinin duygusal tükenmişliği de artmaktadır.

Erkeklerde bu durum daha da artmaktadır (,217 seviyelerine kadar).

Eşi doktora eğitimini yurt-dışında tamamlamış olan kadınların ise duygusal tükenmişlikleri daha azdır.

Yurt-dışı doktora eğitimine sahip olan erkeklerin evlilik uyumları düşüktür.

Yurt-dışında yüksek lisans eğitimi yapan kadınların da duygusal tükenmişlikleri daha azdır.

AKADEMİSYENLERİN GELİR SEVİYELERİ İLE İLİŞKİLİ BULGULAR

Gelir Seviyesi ile Evlilik Uyumu ve Tükenmişlik Alt Boyutları Bağıntısını Gösterir Tablo					
		Evlilik Uyumu	Duygusal Tükenmişlik	Duyarsızlaşma	Kişisel Başarı
Evinize aylık toplam ne kadar gelir giriyor?	Pearson Korel.	,056	,145**	-,061	,132*
	Etki. (2-tailed)	,313	,009	,271	,017
	N	325	325	325	325

92

Toplam gelir seviyesine bakıldığında (yaklaşık %61 ile) en yüksek gelir seviyesine sahip üniversite, Başkent Üniversitesi'dir diyebiliriz.

Gelir arttıkça duygusal tükenmişlik düzeyi artmaktadır (Kişi duygusal olarak yıpranmaktadır).

Gelir arttıkça kişisel başarı alt boyutu artmaktadır (Kişi kendini daha başarılı görmektedir).

Gelir arttıkça duyarsızlaşma düşük düzeyde artmaktadır (Düşük düzeyde artar, istatistiksel olarak anlamlı değil).

6 Kadın eşinin çalışmadığını belirtmiş, buna karşın 34 Erkeğin eşi çalışmamaktadır. **Kadınlar genellikle kendisinden daha çok kazanan bir eş tercih ederken nadiren eşit düzeyde, Erkekler ise kendilerinden daha düşük düzeyde geliri olan ve nadiren de eşit düzeyde kişiler ile evlenmektedirler.**

AKADEMİK UNVANA İLİŞKİN SONUÇLAR

Akademik unvan açısından ise bu sonucu destekler nitelikte bağıntı vardır. **Unvanlar açısından (Doçent, Profesör gibi) üst kadrolarda bulunanlar, (Araş.gör., Uzman, Okutman) alt kadrolara kıyasla kendilerini kişisel başarı alt boyutunda daha yeterli hissetmektedirler** (,119 seviyesinde anlamlı).

Akademik unvan düştükçe evlilik uyumu da düşmektedir (Kadınlarda yüksek düzeyde belirgin bir bağıntı vardır. -,185 seviyesinde ve 009,N=197). Profesör kadrosundan aşağıya doğru inildikçe evlilik uyumu düşmektedir. Ancak yaş ile evlilik uyumu açasından anlamlı bir bağıntı bulunmaması bunun kişinin toplumdaki statüsünün yükselmesi ve gelirinin artması ile alakalı olabileceğinden kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca bunun kadınlarda olması, kadının gücünün yükselmesinin, evliliğini daha uyumlu sürdürmesine yol açağı izlenimi yaratmaktadır. Çünkü en yüksek derecede anlamlı bağıntının sergilendiği üniversitenin Başkent Üniversitesi oluşu bunu destekler niteliktedir. **Yükselen unvan Başkent Üniversitesi'nde evlilik üzerinde çok etkili olurken, diğerlerinde bu oran düşüktür** (-,223 ve 032 seviyesinde N=93 olmak üzere).

YAŐA İLİŞKİN BULGULAR;

Yaş arttıkça düşük tükenmişlik (kişisel başarı) yaşayanlar artmaktadır. Bu, kadın ve erkekte aynıdır.

Ve ayrıca akademisyenlik mesleğinde yaşın artması ile birlikte duyarsızlaşma alt boyutunda düşük tükenmişlik yaşayanların sayısı artmaktadır. Yani yaşla birlikte duyarsız hissetme artmaktadır diyebiliriz. Bu, erkeklerde yüksek anlamlı sonuçlar verirken tek başına kadınlar ele alındığında anlamlı değildir.

Evlilik yaşına baktığımızda, 26-30 yaş grubunun en çok tercih edilen yaş olduğu görülmüştür.

AKADEMİSYENLERDE EVLİLİK TÜRÜ (GÖRÜCÜ, AŞK, MANTIK);

Evliliğinin türünü nasıl tanımlarsınız?			
ÜNİVERSİTE		Kişi Sayısı	Yüzde (%)
AHI EVRAN	Aşk evliliği	37	69,8
	Mantık evliliği/Görüşüp anlaşılarak	11	20,8
	Görücü usulü	5	9,4
	Toplam	53	100,0
ADİYAMAN	Aşk evliliği	20	58,8
	Mantık evliliği/Görüşüp anlaşılarak	11	32,4
	Görücü usulü	3	8,8
	Toplam	34	100,0
BAŞKENT	Aşk evliliği	68	73,1
	Mantık evliliği/Görüşüp anlaşılarak	23	24,7
	Görücü usulü	2	2,2
	Toplam	93	100,0
HACETTEPE	Aşk evliliği	123	84,8
	Mantık evliliği/Görüşüp anlaşılarak	20	13,8
	Görücü usulü	2	1,4
	Toplam	145	100,0

Görücü usulü evlilik türü Ankara'daki üniversitelerde düşük iken diğerlerinde yüksektir. Adıyaman Üniversite'sinde evliliğini Mantık evliliği

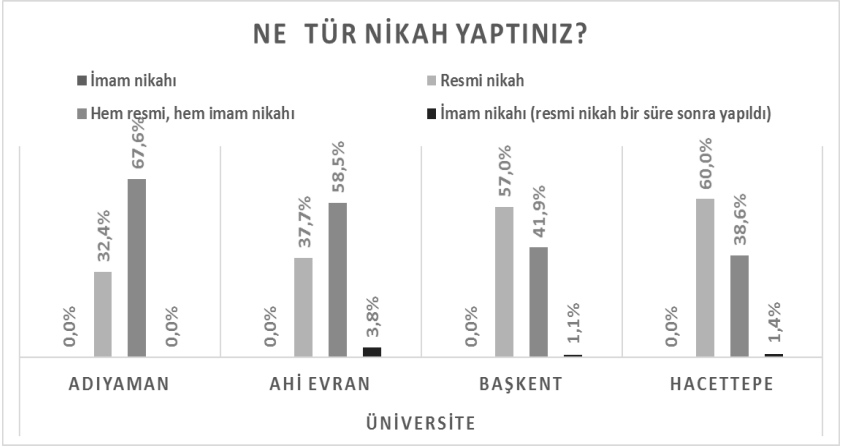
olarak tanımlayanların sayısı diğerlerinden daha yüksektir.

Ailelerinin onay vermediği kişi sayısı 26 (% 8)'dir.

Cinsel uyumsuzluğun kadınlar açısından da erkekler açısından da (%67,2- %74,6 oranında) boşanmaya yol açabileceği düşünülmektedir.

Cinsel sorunlar karşısında evliliğin yıkılıp yıkılmayacağı sorusuna ise daha az oranda kişinin (%47,7 - %48,4 oranında) 'evet' dediği görülmektedir. Bu yukarıdaki sorudan daha az bir orandır. Çünkü yukarıda uyumsuzluk söz konusu iken burada, problem yani elde olmayan sebepler söz konusudur.

'Bir ailenin devamı için erkeğin rutinleşen evlilikte bir 'kaçamak' yapması doğal karşılanmalı mıdır?' sorusuna en çok olumlu cevabı veren neredeyse %12 ile Adıyaman Üniversitesi olurken en düşük (%0) Hacettepe Üniversitesi oldu.

Ankara'daki Üniversitelerde İmam nikâhı diğer iki üniversiteye kıyasla daha az önemli durumdadır (genellikle sadece resmi nikâh yapma eğilimi gözlenmektedir). Diğer Üniversitelerde hem resmi hem de imam nikâhı yapma oranı daha fazladır.

171 kişi (% 52,6) sadece resmi nikâh olduğunu ve bunun yeterli olduğunu (Türkiye'de dini nikâh merasimi ortalaması 2011 de **%84,6** seviyesindedir).

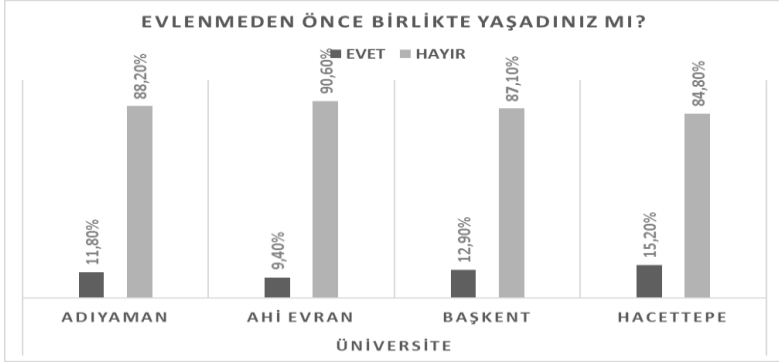
Nikah türü ile, evlilik uyumu veya tükenmişlik arasında bir korelasyon bağıntısı bulunmamaktadır.

Evlenmeden önce birlikte yaşamış olanların evlilik uyumları daha yüksek (%76), birlikte yaşamayanlar ise daha düşük oranda (%54) uyumludur.

Yaklaşık %64'e yaklaşık %42 oranında flört yaşamış olanların, yaşamayanlardan daha fazla 'uyumlu' bir evlilik sürdürdükleri görülmektedir.

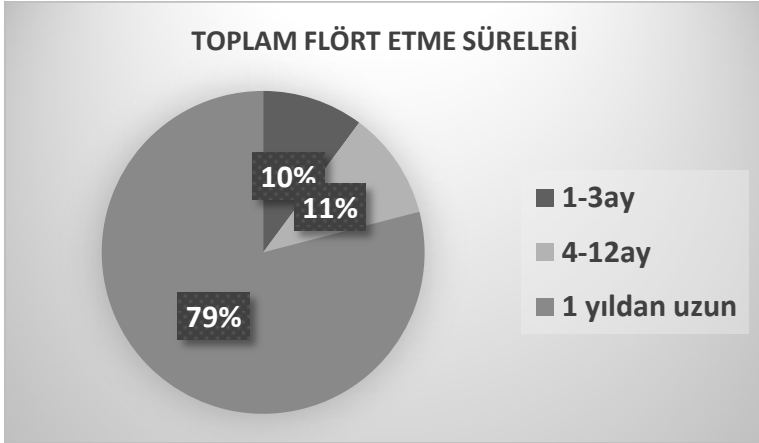
Tükenmişlik alt boyutlarında önemli bir fark görülmezken sadece kişisel başarı alt boyutunda 'Evlenmeden önce birlikte yaşamış olmak' ile bir bağıntı vardır (-,132) ve birlikte yaşamış olanların kişisel başarı alt boyutlarında kendilerini daha yüksek puanlar ile değerlendirdiği görülmektedir. Bu sonuç belki de kendine güven veya yüksek farkındalık ile açıklanabilir.

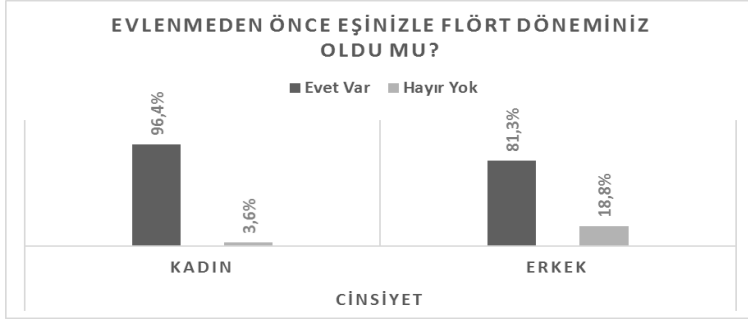
EVLENMEDEN ÖNCE BİRLİKTE YAŞAMA ORANLARI

EVLENMEDEN ÖNCEKİ FLÖRT OLUP OLMADIĞI VE SÜRELERİ

100

AİLE YANINDA YAŞAMA VEYA AYRI EV AÇMA (NEOLOKALLİK ORANI)

Evlendikten sonra aile yanında yaşadınız mı?			
ÜNİVERSİTE		Kişi Sayısı	Yüzde(%)
AHİ EVRAN Ü.	Evet	6	11,3
	Hayır	47	88,7
	Toplam	53	100,0
ADİYAMAN Ü.	Hayır	34	100,0
BAŞKENT Ü.	Evet	4	4,3
	Hayır	89	95,7
	Toplam	93	100,0
HACETTEPE Ü.	Evet	6	4,1
	Hayır	139	95,9
	Toplam	145	100,0

Adıyaman Üniversitesi'nde geleneksel diyeceğimiz yapıya rağmen, hiç kimse aile yanında yaşamadığını söylemiştir.

Ankara'daki üniversitelerde aile yanında yaşayanlar arasında ise, evlilik öncesi birlikte yaşayanların da çoğunlukta oluşu, aslında aile yanında yaşamamanın 'eski bir gelenek' değil, ekonomik sebepli bir durum olabileceğini ve büyük şehirde yaşamamanın ve tutunmanın, dolayısıyla ayrı ev açmanın zorluğundan kaynaklanmış olabileceği sonucuna götürmüştür.

AKADEMİSYENLERİN TATİL TERCİHLERİ

Ne tür tatil yapmaktan hoşlanırsınız?		
ÜNİVERSİTE	Kişi Yüzde(%) Sayısı	
AHI EVRAN	Deniz	20 37,7
	Kaplıca	1 1,9
	Memeleket/Akraba	21 39,6
	Yurt Dışı	9 17,0
	Diğer	2 3,8
	Toplam	53 100,0
ADYAMAN	Deniz	14 41,2
	Memeleket/Akraba	14 41,2
	Yurt Dışı	3 8,8
	Diğer	3 8,8
	Toplam	34 100,0
BAŞKENT	Deniz	45 48,4
	Memeleket/Akraba	1 1,1
	Yurt Dışı	47 50,5
	Toplam	93 100,0
HACETTEPE	Deniz	55 37,9
	Memeleket/Akraba	6 4,1
	Yurt Dışı	84 57,9
	Toplam	145 100,0

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre (ASPB,2014), Türkiye genelinde 2011 yılı için yıllık izin ve tatillerde %35,4 bulunduğu yerde dinlenmeyi, %26 memleketeye gitmeyi, % 17,4 deniz tatiline gitmeyi ve sadece %1,3

oranında kişi yurtdışı seyahatine gitmeyi tercih etmektedir.

Hacettepe ve Başkent Üniöersite'lerinde çalışanların tatil alışkanlıklarına bakıldığından 'Yurt Dışı' seyahatlerinin baskın şekilde öne çıktığını görölmektedir. Adıyaman ve Ahi Evran Üniöersiteleri'nde ise bunun yerini 'Memleket ve Akraba' ziyaretleri almaktadır. Bu iki Üniöersite alışanlarının diğer bir tercihi de deniz kıyısı tatilleridir.

DIşARI ÇIKMA EğİLİMLERİ

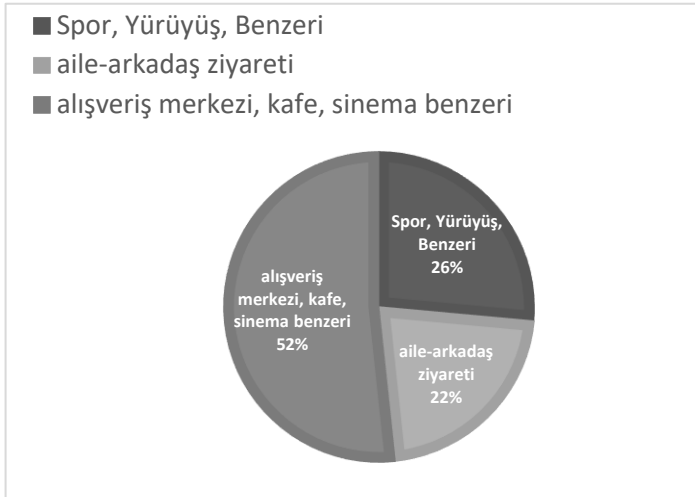
86 kişi (%26,5) spor, yürüyüş gibi hareketli aktiviteler yaparken, 71 kişi (%21,8) aile, arkadaş ziyaretleri yapmaktadır. En çok yapılan aktivite ise %51,7'lik (168 kişi) bir çoğunluğun belirttiği üzere alışveriş merkezi, kafe, sinema gibi kapalı alanlardan oluşuyor.

Bu dağlımda cinsiyet yönünden kadınların verdikleri cevaplarda erkeklerden daha fazla oranda aile-arkadaş ziyaretleri belirtilmiştir.

Üniöersite bazında, Hacettepe ve Ahi Evran Üniöersiteleri'nde 'spor ve yürüyüş' gibi aktiviteler %30'lara çıkarken, diğer üniöersitelerde nispeten daha

düşüktür. Aile ve arkadaş ziyaretleri ise sadece Adıyaman Üniversite'sinde %35'lere ulaşan oranda rağbet görmektedir.

Alışveriş merkezi, kafe, sinema gibi kapalı alanlara gitmek, tüm üniversitelerde dolayısıyla hem büyükşehirde hem de küçük şehirlerde eşit derecede rağbet görmektedir.

Daha çok sayıda kadın çoğunlukla eşi ile birlikte dışarı çıkmayı tercih ederken, erkekler daha çok eş olmadan dışarı çıkmayı tercih etmektedir.

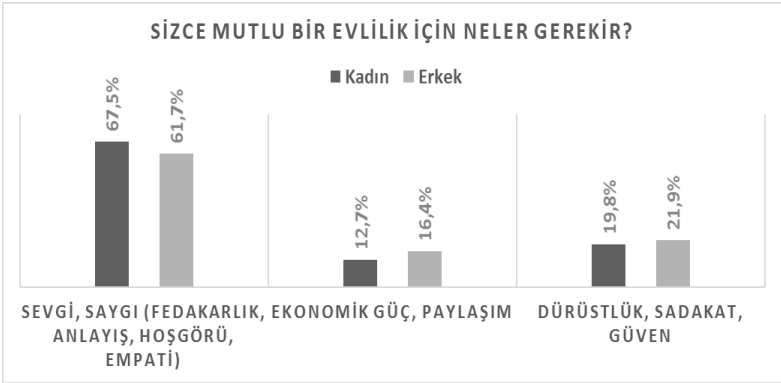
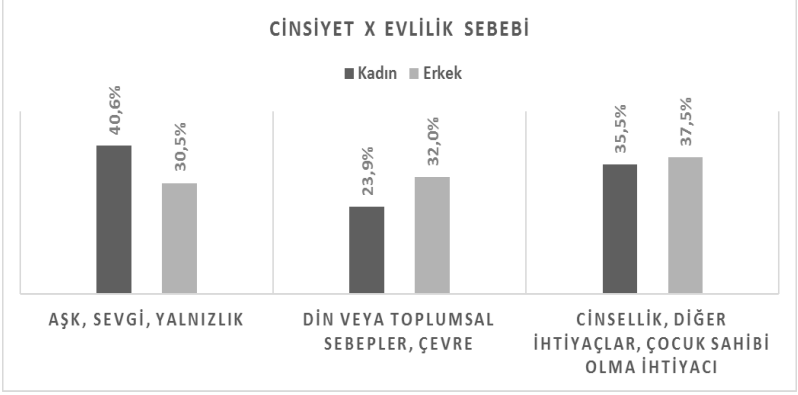
BOŞANMA EĞİLİMLERİ

25 kişi (%7,7) mutlu olmadığı halde çocuklar ve diğer sorumluluklar gibi sebeplerden dolayı ayrılmamaktadır. 6 (%1,8) kişi ise mutlu olmadığı halde alışkanlık, aile yapısı, toplumsal baskı gibi sebeplerle ayrılmamaktadır. 24 kadın ve 11 erkek bu durumdadır.

	Siz hiç boşanmayı düşündünüz mü?		Boşanma aşamasına geldiniz mi?	
	Kişi Sayısı	(%)	Kişi Sayısı	(%)
Evet	96	29,5	50	15,4
Hayır	229	70,5	275	84,6
Toplam	325	100,0	325	100,0

Sizce mutlu bir evlilik için neler gerekir?		
	Kişi Sayısı	(%)
Sevgi, Saygı (Fedakarlık, anlayış, hoşgörü, empati)	212	65,2
Ekonomik güç, paylaşım	46	14,2
Dürüstlük, Sadakat, Güven	67	20,6
Toplam	325	100,0

Sizce mutlu bir evlilik için neler gerekir?		
ÜNİVERSİTE	Kişi	%
AHI EVRAN Ü.	Sevgi, Saygı (Fedakarlık, anlayış, hoşgörü, empati)	34 64,2
	Ekonomik güç, paylaşım	7 13,2
	Dürüstlük, Sadakat, Güven	12 22,6
	Total	53 100,0
ADYAMAN Ü.	Sevgi, Saygı (Fedakarlık, anlayış, hoşgörü, empati)	22 64,7
	Ekonomik güç, paylaşım	4 11,8
	Dürüstlük, Sadakat, Güven	8 23,5
	Total	34 100,0
BAŞKENT Ü.	Sevgi, Saygı (Fedakarlık, anlayış, hoşgörü, empati)	48 51,6
	Ekonomik güç, paylaşım	20 21,5
	Dürüstlük, Sadakat, Güven	25 26,9
	Total	93 100,0
HACETTEPE Ü.	Sevgi, Saygı (Fedakarlık, anlayış, hoşgörü, empati)	108 74,5
	Ekonomik güç, paylaşım	15 10,3
	Dürüstlük, Sadakat, Güven	22 15,2
	Total	145 100,0

Akademisyenlerde Çocuk Yapma Eğilimi (Çocuk Sayıları)

Çocuk Sayısı		
	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
0	131	40,3
1	104	32,0
2	77	23,7
3	10	3,1
4+	3	,9
Toplam	325	100,0

Çocuk Sayısı		E.Uyumu	D.Tükenmişlik	Duyarsızlaşma	Kişisel Başarı
	Pearson Korel.	-,174**	-,096	-,096	-,202**
	Etki: (2-tailed)	,002	,085	,085	,000
N		325	325	325	324

Çocuk sayısı arttıkça evlilik uyumu düşmektedir.

Çocuk sayısı arttıkça kişisel başarı alt boyutu belirgin şekilde azalmaktadır. Kişi kendini kişisel başarı boyutunda başarısız hissetmektedir.

FARKLI DİN VEYA MEZHEPTEN BİRİSİ İLE EVLİLİĞE YAKLAŞIMLARI

Farklı dinden bir kişiyle yapılacak evliliğe 147 kişi (% 45,2) olabileceği veya herhangi bir sakınca bulunmadığı yönünde cevaplar vermiştir. 171 kişi (% 52,6) ise olumsuz cevap vermiştir.

Toplam sonuçta farklı din ve mezhepten kişilere yaklaşımında cinsiyet açısından büyük bir fark yoktur

(ancak kadınlar büyük ölçüde farklı dinden bir kişiyle evliliğe karşıdır).

Türkiye’de (TAYA,2006) %69,2 gibi bir çoğunluk **hemşerisi** ile evlenme eğilimindedir. Yükseköğretim mezunlarında bu oran % 46,8’lere inmektedir. Eşinin ‘dindar olmasının’ önemli olduğunu belirten erkeklerin oranı %73,3 ve kadınların oranı % 79,3’tür (ASBP,2014).

Farklı mezhepten birisiyle evlenme düşüncesi ise daha ılımlı karşılanmıştır. 193 kişi (% 59,4) bunun mümkün olduğu yönünde fikir beyan ederken, 125 kişi (%38,5) ise mümkün olmadığını belirtmiştir.

Türkiye oranları ile akademisyenler kıyaslandığında, akademisyenlerin farklı mezhebe daha fazla hoşgörülü ve açık oldukları görülmektedir.

	Farklı mezhepten birisiyle evlenmeyi
--	---

ÜNİVERSİTE		düşünür müydünüz?	
		Kişi Sayısı	Yüzde(%)
AHİ EVRAN	Evet	28	52,8
	Hayır	26	47,2
	Toplam	54	100,0
ADİYAMAN	Evet	19	55,9
	Hayır	15	44,1
	Toplam	34	100,0
BAŞKENT	Evet	66	71,0
	Hayır	24	25,8
	Diğer	3	3,2
	Toplam	93	100,0
HACETTEPE	Evet	80	55,2
	Hayır	62	42,8
	Diğer	3	2,1
	Toplam	145	100,0
KADIN	Evet	116	58,9
	Hayır	77	39,1
ERKEK	Evet	77	60,2
	Hayır	48	37,5

ÜNİVERSİTE		Farklı dinden birisiyle evlenmeyi düşünür müydünüz?	
		Kişi Sayısı	Yüzde(%)
AHİ EVRAN	Evet	16	30,2
	Hayır	37	69,8
	Toplam	53	100,0
ADİYAMAN	Evet	10	29,4
	Hayır	24	70,6
	Toplam	34	100,0
BAŞKENT	Evet	57	61,3
	Hayır	32	34,4
	Diğer	4	4,3
	Toplam	93	100,0
HACETTEPE	Evet	64	44,1
	Hayır	78	53,8
	Diğer	3	2,1
	Toplam	145	100,0
KADIN	Evet	90	45,7
	Hayır	102	51,8
ERKEK	Evet	57	44,5
	Hayır	69	53,9

AKADEMİSYENLERİN EVLİLİĞE DAİR GÖRÜŞLERİ

Bu kısımda çalışmada elde edilen nitel verilere yer verilmiştir. Düşüncesini belirten akademisyenin yaşı, üniversitesi, unvanı ve cinsiyeti parantez içine kodlanmıştır. Elbette kimlikleri gizli tutulmuştur.

(E, 55, Ög. [Öğretim Görevlisi], AEÜ.) *‘soruları çok beğendiğini’* ve (E, 40, yd. [Yardımcı doçent], AEÜ.) *‘bir Ortadoğu ülkesi için çok cesur sorular’* olduğunu belirtmiştir. Soruların çok (E, 60, pf. [Profesör], BÜ.) *‘kişisel ve özel’* olduğunu, eşin çalışıp çalışmadığı sorusunu ise *‘fazlaca özel’* olarak değerlendirmiştir.

(K, 45, dç [Doçent], HÜ.) **Ailelerin olumsuz etkilerinden mustarip olduğunu ve bu konuya daha çok yer vermemiz gerektiğini** belirtmiştir.

(E, 33, ag. [Araştırma Görevlisi], AÜ.) *‘Evlilikte fantezi ve hayalleri değil, gerçek hayattaki gerçekleri ve sorunları düşünerek bunlara katlanabileceğini hesaplayarak evlenilmesi gerektiğini, her iki bireyin*

birbirini manevi olarak ve maddi olarak anlaması gerektiğini' belirtmiştir.

Bir akademisyen (K, 56, pf., BÜ.) '**evliliğin insan doğasına aykırı bir durum olduğunu ve insanın aslında yalnız olduğunu**' belirtmiştir.

Bir akademisyen (K, 22, uz. [Uzman], HÜ.) şunları belirtmiştir; '**evlilik ve iş dengeli tutulmalı. İş yaşantısı ev hayatını kesinlikle yansıtılmamalı. Bir evliliği de bir işi de yürütmenin en güzel yolu sevgi ve güvendir. Bu şekilde tüm sorunların çözülebileceğine inanıyorum.**'

Bir diğer akademisyen (K, 30, ag., HÜ.) '**eşlerin birbirinin iş yüküne saygı göstermesi gerektiği kadar, iş yerinde de çalışanlarından aile yaşamına saygı göstermesi**' gerektiğini belirtmiştir.

Bir diğeri (K, 27, ög., BÜ.) '**iş yaşantısında yaşanan tüm olumlu ve olumsuz unsurların evliliği de etkilediğini**' belirtmiştir.

Bir akademisyen (K, 38, dç., BÜ.) '**iş yerinde yaşadığı tüm olumlu ve olumsuz unsurların evliliğine direk**

yansıdığı örneğin o gün içerisinde huzursuz olduysa evde mutlaka eşyle de sorun yaşadığını' söylemiştir.

Bir akademisyen (E, 75, pf., BÜ.) '*eğer mesleğiniz yaşam biçiminize dönüşmez ise mutlu ve başarılı olamayacağınızı*' söylemiştir.

Bir akademisyen (K, 39, ag., BÜ.) şunları belirtmiştir;

'Bireylerin kendilerini mutlu eden şeylerden vazgeçmeleri, kendileriyle ilgilenmeyi bırakmaları evlilikte ciddi sorun yaratıyor. Kendini mutlu etmeyi bilmeyen kişinin başka birisini mutlu edebileceğine inanmıyorum.'

116

Bir akademisyen (E, 27, ag., HÜ.) evlilikte '*sevgi ve yakınlık isteğinin doyurulması*' gerektiğini ve bireylerin '*kendini gerçekleştirmiş*' olmasının önemini belirtmiştir. Birçok kişi bunu başka şekillerde kişiliğin oturması olarak belirtmişlerdi. Bir diğer akademisyen (E, 40, dç., HÜ.) mutlaka '*entelektüel uyum*' olması gerektiğini belirtmiştir. Bir akademisyen (E, 31, ag., HÜ.) '*güler yüzlü olmak*' ve '*karşısındaki fikrine saygı duymak*' gerektiğini belirtmiştir. Bir diğer akademisyen (E, 69, pf.,

HÜ.) (evliliği 40 yıldan uzun) ***'ketum bir tutum sergilemek gerektiğini'*** belirtmiştir.

(K, 35, yd., BÜ.) mutlu bir evlilik için ***'beklentileri sınırlayabilmenin'*** önemli olduğu belirtilmiştir. Bir diğer akademisyen (K, 41, ok. (Okutman), BÜ.) ***'tek kişilik yaşamın ve ortak yaşamın iyi dengelenmesi gerektiğini'*** belirtmiştir. Bir diğeri (K, 31, yd., BÜ.) Kişiyeye ***'özel alan'*** yani kişisel alan bırakılmasını önemli gördüğünü (K, 52, dç., BÜ.) ***'tartışabilmek', 'birbirini dinleyebilmek', 'birbirini önemsemek', 'ilişkinin sıradanlaşmaması için özen göstermek'*** olduğunu bunların yanı sıra ***'toleransın'*** önemli olduğunu belirtmiştir.

(K, 36, ög., AEÜ.), ***'çok fazla beklenti içerisinde olmamak ve karşı tarafı olduğu gibi kabul etmenin'*** en önemli unsur olduğunu belirtmiştir. Ayrıca ***'mümkün olan her şeyi dile getirip iletişim kurabilmenin'*** (E, 47, yd., AÜ.) ***'zor günlerde dayanışmanın'*** (E, 39, yd., AEÜ.) evlilikte ***'pozitif olmanın, karşılıklı dinlemeyi öğrenmek gerektiğinin ve tartışmadan uzak durmanın'***, (K, 55,dç., BÜ.) önemini belirtirken, çoğu kere mutlu bir

evliliğin ‘saygı’ ve ‘ortak ilgi alanları’ gerektirdiğini belirtmiştir.

Bir akademisyen (K, 27,ok., BÜ.) şunları belirtiyor;

‘Yoğun stresli iş hayatı beraberlikleri olumsuz etkiliyor. Kişi kendisine zaman ayırıp mutlu ve enerjik hissetmediğinde bunun karşısındaki bireye yansımaları ve ilişkinin geneli olumsuz etkilenmektedir. Birey kendisini tatmin ettiği ve kendisine saygısını sürdürebildiği sürece sağlıklı bir ilişki yürüyebilir.

Bir diğer etken de maddiyattır. Düşük gelirler hayat standardını düşürmekte ve karşılanamayan beklentiler ve onu takip eden kavgalar yaşanmakta!’

Bir akademisyen (E, 52, yd., AÜ.), ‘iş yerinde mutluluğun ve başarının, işi küçümsemeden severek yapmak olduğu’nu söylemiştir.

(E, 58, yd., AÜ.), ‘eşler arasında her bakımdan uyum bulunması, eşit ya da benzer kariyere sahip olunması gerektiği, ortak, benzer kültür düzeyine sahip olunması gerektiği, konuşarak anlaşmanın önemli olduğu ve tartışmalarda ağzını kapatan ilk kişi olmak

gerektiğinin' mutlu bir evliliği getireceğini belirtmiştir. 26 yıllık evlilik deneyimine sahip bu kişi ayrıca şunları belirtmiştir;

'İnsanların sevdiği ve yetenekli olduğu bir alanda çalışması, hem başarı hem de işte mutluluk açısından önemli, kariyer tercihinde gençlerin önünün açılması, onların kendilerine uygun alanlara yönlendirilmeleri toplumsal başarı ile birlikte aile mutluluğunu da etkiler. Eş seçiminde ise gençlerin bu seçimi yaparken büyüklerinin tecrübelerinden bir şekilde yararlanmaları, evliliğin mutluluğu ve başarı için çok ama çok önemli.'

119

Bir akademisyen (K, 32, ag., HÜ.) *'artık evlilik yaşı geldiği için evlendiğini'* (23 yaşında evlenmiştir), ayrıca *'işini kurduğu'* yani kariyerine başladığı için evlenmesi gerektiğini düşünerek evlenmiştir. Bir diğeri (E, 30, ag., HÜ.) yine aynı şekilde *'artık yaş ilerlemişti, evlenmem bekleniyordu'* diye ifade ederek bu durumu gerekçelendirmiştir. Bir akademisyen (K, 29, HÜ.) *'yaşı geldiği'* düşüncesi ile evlenmiştir.

Bir akademisyen (K, BÜ.) eşiyle önceden birlikte yaşadığını, bir nikâha ihtiyaç duymadan da bu şekilde yaşanabileceğini ve gayet mutlu olduğunu, zaten sevdiği kişiyle yaşadığını **ama dış çevrenin onları evliliğe ittiğini** belirtmiştir. Bir diğer akademisyen (K, 38, ok., BÜ.) uzun süredir birlikte olduğunu ve çocuk yapmak için de evlendiğini belirtmiştir. Bir akademisyen (K, 32, ag., BÜ.) zaten uzun süredir birlikte yaşadığı ve *'ailesinin ve arkadaşlarının gaza getirmesiyle* (teşvikiyle)' evlendiğini belirtmiştir.

Bir akademisyen (K, 51, dç., HÜ.) zaten eşiyle birlikte yaşadığını evli ya da evli olmamasının fark etmediğini ancak çevreden *'artık evlenin baskısı'* geldiği için evlendiklerini belirtmiştir. Zaten kendi ailesinin de hayattalar iken tam bir sevgi evliliğine sahip olduklarını belirtmiştir. Kendi evliliğinde de *'saygının, kendi alanlarına sahip olmanın, kıskançlığın hiç olmamasının ve kendi sosyal yaşantılarını sürdürebiliyor olmalarının'* mutluluğu sağladığını belirtmiştir.

Bir akademisyen (K, 30, ag., AÜ.) ailesinin evlenmesi yönündeki baskısı ve Adıyaman'ın da küçük bir yer oluşunun evlenmesinde çok etkili olduğunu belirtmiştir. Bir diğeri (K, 33, yd., AÜ.), ailesinin sürekli evlenme baskısı yapması, eşinin aynı iş yerinde çalışıyor olması ve ailesinden sıkılmış olması gerekçeleriyle evlendiğini belirtmiştir.

(K, 42, yd., AÜ.) en önemli sebep olarak **'ailelerimizi mutlu etmek için'** evlendiklerini belirtmiştir. (E, 43, yd., AÜ.) kendi ailesinden ayrıldıktan sonra yalnız kaldığını, (E, 59, pf., AÜ.) **'hayat arkadaşı aradığı ve arkadaşlık için'** (E, 43, dç., BÜ.) yalnızlığın ve toplum baskısının kendisini evlenmeye ittiğini, (K, 60, dç., BÜ.) **'Yalnız kalmamak'** , **'aile baskısından kaçmak'** ve **'çocuk yapmak'** isteğini belirtmiştir.

(E, 55, pf., BÜ.) ile görüşmemizde, uygun eş adayını bulunca evlendiğini, **'eşinin meslekten olmasının, İngilizce bilmesinin ve sürücü ehliyetinin olmasının'** kendisini evlenmeye yönelttiğini belirtmiştir. Bir akademisyen (K, 27, ag., BÜ.) ise eşinin **'çok zeki**

olduğu’ ve *‘siyasi ve sosyal fikirlerinin tam olarak uyuşması’* sebepleriyle evlendiğini belirtmiştir.

Bir akademisyen (E, 34, dç., HÜ.), *‘hayattan ne istediğini, ne beklediğini bilmeden yapılan evlilikler yürümez. İnsanlar hayattan ne istediğini, ne beklediğini ancak belli bir olgunluğa ulaştıktan sonra anlarlar. Bu olgunluğa ulaşmadan yapılan evlilikler –elbette istisnalar vardır- kişinin beklentilerinin gerçekçi olması oranında sorunsuz sürecektir.’*

Bir akademisyen (K, 36, ög., BÜ.) *‘evlilikte sorun olmaması hayali bir şey, önemli olanın ciddi bir sorun olmaması olduğunu’* belirtmiştir. Bir akademisyen (K, 39,öğ., BÜ.) şunları belirtmiştir: *‘evdeki huzur: işte zenginlik budur! Sağlığından olduktan sonra gerisi boş, diğerleri zaten geliyor.’*

Bir akademisyen (E, 50, dç., AEÜ.) yaptığı işin kendisi için en doğrusu olduğuna emin olduğunu ve ayrıca şunları belirtmiştir; *‘Eşimin bana tam uyduğunu söyleyemem, bu öncelikler değişiyor, gelişiyor. Biz bunun sıkıntısını yaşadık.’*

Bir akademisyenin (K, 30, ag., AEÜ.), *'iki eşin aynı iş yerinde çalışıyor olmasının evde işle ilgili sıkıntıları ortak yaptığını ve bunun eşlerin birbirini motive etmesini zorlaştırdığını'* belirtmiştir.

Bir akademisyen (E, 35, yd., AEÜ.) aslında boşanmak istediğini ama, çocuklarını düşündüğünü ve aile büyüklerinin ayrıca çevrenin durumu olumsuz algılayacağı düşüncesi yüzünden boşanmadığını özellikle belirtmiştir. İkinci evliliğinde olan bir akademisyen (K, 55, ok., HÜ.) eşlerin aileleri arasında eğitim farkı varsa bunun zamanla daha da açıldığını ve sorun oluşturduğunu belirtmiştir.

Bir akademisyen (E, 29, ag., AÜ.) çevresel etmenler sebebiyle boşanmadığını ama aslında mutsuz olduğunu ve çocuklarına karşı sorumluluk duyduğunu belirtmiştir. Yine bir diğer akademisyen de (K, 29, ag., AÜ.) çevre ve çocuklar gibi sebeplerden ve üstelik boşanmanın bir çözüm olmadığını düşündüğü için bu yolu tercih etmemektedir. Bir kişi (K, 30, AÜ.) mutsuz olduğu halde çocukları ve yaşamış bulunduğu aşk yüzünden boşanmayı düşünmemektedir.

Bir akademisyen (K, 38, yd., BÜ.), çocukların olmasının ve eşinin gelirin kendisini boşanmaktan alıkoyduğunu belirtmiştir.

Bir akademisyen (K, 37, yd., BÜ.) ***‘eşini yalnız bırakacağı’*** dolayısıyla ***‘ona acıdığı’*** ve çocuklar da olduğu için boşanmadığını belirtmiştir. İki akademisyen (K, 45, dç., BÜ.) (E, 60, pf., BÜ.) çocukların üzülmesini istemediği (çocuklar yetişkin) ve alışkanlıktan dolayı evli kaldığını belirtmiştir.

(E, 45, yd., BÜ.) de şu sebeplerden ayrıldığını belirtmiştir; ***‘eşimin ilgisizliği, farklı yaşam hırsları ve hedeflerin olması, parasal hırsların neden olduğu ahlaki yozlaşmanın yarattığı durumdan’*** rahatsız olduğunu belirtmiştir.

Bir akademisyen (E, 47, pf., BÜ.) mutlu değil ise kendisini boşanmaktan alı koyan şeyin, ***‘daha farklı bir seçenek olmayacağını bilmek’*** olduğunu belirtmiştir. Bir diğer akademisyen (K, 38, ög., BÜ.) ***‘daha farklı, daha iyi olmayacağını bildiği için’*** boşanmadığını belirtmiştir.

Bazıları, *'ailesinden bağımsız olma isteği'* yüzünden evlenme gereği duyduğunu belirtmişler (K, AEÜ.). (K,28., ag., AEÜ.) *'meşrulaşmak'* ve *'özgürlük'* için evli olma gereği duyduğunu belirtmiştir. (E, 33, yd., AEÜ.) *'ev işlerini idare edemeyeceği'* düşüncesi ve *'büyük maddi bütçelere ulaşabilmek'* sebeplerinden dolayı evlendiğini belirtmiştir. Bir diğeri (E, 35, ög., AEÜ.) *'Allah'ın emri olması'* ve evlenme yaşı geldiği için evlendiğini belirtmiştir. Bir diğeri (E, 47,dç., AEÜ.) *'dinimin emri'* olması ve *'kendimi disipline etme isteği'*

Bir akademisyen (K, 34, dç., AEÜ.) *'doğumla ve hamilelikle ilgili sorular da sorulmasının daha iyi olabileceğini, çocukların ve onların sağlık durumlarının hayatlarında büyük bir yer tuttuğunu'* belirtmiştir.

Yine bir diğerk akademisyen (E, 41, uz., AEÜ.), *'çocuklar olduktan sonraki bakıcı sorunun'* ön plana çıktığını belirtmiştir. Bir akademisyen (K, 70, pf., BÜ.) evlilik ve çocuklarla birlikte iş yaşamının ikinci plana düştüğünü belirtmiştir. Bir akademisyen (K, 54, pf., HÜ.) çocukların sorumluluklarının paylaşılması gerektiğini belirtmiştir.

Bir akademisyen (K, 50, yd., BÜ.) 28. Soru için *‘eşin din ve mezhebinin kendisi için önemli olmadığını, hatta şu anda eşi isterse dinini değiştirebileceğini ve bunu uyum sağlayacağını’* söylemiştir. Bir diğeri (E, 60, pf., BÜ.) *aksine farklı dinden birisiyle ‘kültür farkı doğacağı’ için kesinlikle evlenmemek gerektiğini* belirtmiştir.

Genelde farklı dinden veya mezhepten evlenir misiniz sorusuna olumlu cevap verilirken, *‘tabi radikal olmaması kaidesi’* ile diye belirtenler olmuştur (E,55,pf.BÜ.).

Buraya kadar okuyup çalışmama ilgi gösterdiğiniz için teşekkürler...

KAYNAKÇA

- Binder, **‘Evlilik Birliğinin Korunması’**
acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/5935/Binder1.pdf
26.03.2013 Not: Bu Y.Lisans tezi’nde yıl ve yazar bilgisi gizlendiğinden ulaşılamamıştır.
- Boran, Behice, (1992), **Edebiyat Yazıları**, Sarmal Yayınevi, İstanbul,
- Boran, Behice, (1943) **‘Sosyolojide Bocalamalar’**,İnsan, Sayı:21, , ss:10-13
- Çakır Buket (2011) **‘Modernleşme Sürecinde Türkiye’de Evlilik Kurumunun İşleyişi ve Boşanma Eğilimlerinin Seyri’** İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi
- Çelik, Celal Kadir, (2006) **‘Eğitim Yöneticilerinin Mesleki Tükenmişlikleri ile Evlilik Uyumları Arasındaki İlişki’**, Tokat, Yüksek Lisans Tezi
- Erbek, Evrim ve d., (2005), **‘Evlilik Uyumu’** , Düşünen Adam;, 18 (1): 39-47
- Ergin, C. (1992). **‘Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğın Uyarlanması’**, VII.Ulusal Psikoloji

Kongresi Bilimsel Çalışmaları El Kitabı,143-154.

Ekici, F. Y. (2014). **Türk Aile Yapısının Değişim Ve Dönüşümü Ve Bu Değişim Ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi.** *International Journal of Social Science Doi number:*<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2594> *Number: 30, 209–224.*

Eyce, B. (2000). **Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı.** *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi.* Retrieved from <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/selcuksbmyd/article/view/5000084392>

Faris, E., & Parsons, T. (1953). **The Social System.** *American Sociological Review* (Vol. 18). <https://doi.org/10.2307/2087860>

Hallac, S., & Oz, F. (2014). **Family Phenomena From Theoretical Perspective.** *Psikiyatride Guncel Yaklasimlar - Current Approaches in Psychiatry,* 6(3), 1. <https://doi.org/10.5455/cap.20130625102321>

- Jacobsen, V., Fursman, L., Bryant, J., Claridge, M., & Jensen, B. (2004). **Theories of the family and policy.** Retrieved from <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/APCITY/UNPAN017827.pdf>
- Geray, Haluk, (2004) ‘**Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş**’, , Siyasal Kitabevi, ISBN: 975-6325-10-0
- İçli, Gönül, (1997), ‘ **Aile Araştırmalarında Yöntem ve Yaklaşım**’, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 1997. Sayı:3
- Kaçmaz, N (2005) **Tükenmişlik Sendromu.** İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. Cilt 68, Sayı 1, İstanbul.
- Kaschka, W. P., Korczak, D., & Broich, K. (2011). **‘Burnout: A Fashionable Diagnosis.’** Deutsches Ärzteblatt International, 108(46), 781–7. <http://doi.org/10.3238/arztebl.2011.0781>
- Karakurt, Deniz, (2011), ‘**Türk Söylence Sözlüğü**’ , ISBN 978-605-5618-03-2

Kayabaşı, Y. (2008). **‘Bazı Değişkenler Açısından Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri.’** Sosyal Bilimler Dergisi, 20, 191-210

Kayabaşı, Yücel (2008), **Bazı Değişkenler Açısından Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri,** Sosyal Bilimler Dergisi Sayı: 20, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara

Kıray, Mübeccel B. (1982) **‘Toplumsal Değişme ve Kentleşme’,** Kentsel Bütünleşme, 57-66, Türkiye Gelişme Araştırmaları Vakfı Yayınları, Ankara

Kışlak, Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). **‘Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) güvenilirlik. ve geçerlik çalışması’,** Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi, 7(1), 50-57

Kongar, E. (1991), **‘Türkiye’de Aile: Yapısı, Evrimi ve Bürokratik Örgütlerle İlişkileri’,** Aile Yazıları II, Temel Kavramsal Yapı ve Tarihi Süreç, Bilim Serisi 5/2, (Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları,)

- Levecque, Katia ve diğerkleri (2017), ‘**Work Organization And Mental Health Problems In Phd Students**’, Research Policy, Volume 46, Issue 4, May, Pages 868-879, ISSN 0048-7333, <http://doi.org/10.1016/j.respol.2017.02.008>.
- Levinson, H., (1996) ‘**Burnout**’, Harvard Business Review, July-August: 151-161.
- Lewis, Rapheale, ‘**Everyday Life of Ottoman Turkey.**’ (1988) Marboro Books, ISBN-13: 978-9999959254
- Lloyd Sally A., Zick Cathleen D. (1986). ‘**Divorce at Mid and Later Life:Does the Empirical Evidence Support the Theory**’ Sy. 89-102 | online yayın: 23 Oct 2008, erişim: 10.10.2016, http://dx.doi.org/10.1300/J279v09n03_07
- Locke, H. J., & Wallace, K. M. (1959). **Short marital adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. Marriage and Family Living**, 21, 251–255.
- Marketing Türkiye, (2013) ‘**Türkiye TV İzleme Oranları**’, erişim: 01.12.14 [http:](http://)

http://www.sbtanaliz.com/images/userfiles/file/Marketing_T%C3%BCrkiye_15.03.2014.pdf

- Maslach, C., & Jackson, S. (1981). **The Measurement of Experienced Burnout.** Journal of Occupational Behavior, 2(2), 99–113.
<http://doi.org/10.1002/job.4030020205>
- Maslach, C.; Schaufeli, W. B. Ve Leiter, M. P. (2001). **‘Job Burnout’**, Annual Review of Psychology, 52: 397-422.k
- Maslach, C.; Schaufeli, W. B. and Leiter, M. P. (2008). **‘Job Burnout: 35 Years of Research and Practice’**, Career Development International, 14 (3): 204-220.
- Maslach, C. (1976). **‘Burned-out’**, Human Behaviour, 5: 197-220.
- Maslach, C. and GOLDBERG, J. (1998). **‘Prevention of Burnout: New Perspectives’**, Applied and Preventive Psychology, 7: 63-74.
- Ogburn, W. F., & Nimkoff, M. F. (1955). **Technology and the changing family** (Sayı. 280). Boston: Houghton Mifflin.

Özgüven (2000), İ.E. Evlilik ve Aile Terapisi Pdrem Yayınları, Ankara.

Özpınar, Esra. (2016) ‘**81 İl İçin İnsani Gelişmişlik Endeksi**’, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Temmuz.
http://www.tepav.org.tr/upload/files/146792912-2-9.81_il_ici0n_Insani_Gelismislik_Endeksi.pdf
erişim:13.07.2016

Paksoy,H. B. D. Phil. (1990) ‘**Introduction to Dede Korkut**’ (As Co-Editor) Soviet Anthropology and Archeology. Vol. 29, No. 1. Summer.

Phro, Phreston, (2013), ‘**33% of Japanese Think Marriage is Pointless: Survey By Preston Phro**’,
<https://www.japantoday.com/category/national/view/33-of-japanese-think-marriage-is-pointless-survey> Jul. 06, erişim:11.11.2016

Saxton. L. (1982), Marriage. ‘**The Nature of Marriage, The Individual, Marriage, and the Family.**’ (5.Edith). Wadsworth Publishing Company

Belmont, California A Division of Wadsworth,
Inc. (pp.216-224).

Tezcan, Mahmut, (2006) '**Cumhuriyetten Günümüze Türk Ailesinin Dünü, Bugünü Geleceği**',
http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/tezcan_aile.pdf
, 25.03.2013

Topses,M.D., 2013, '**Toplumsal Yapı Araştırmalarında Behice Boran'ın Yöntem Anlayışı**' , Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, Cilt 5, No 2, ISSN: 2146-0817

Tuğrul, Belma; Çelik, Eylem (2002), '**Normal Çocuklarla Çalışan Anaokulu Öğretmenlerinde Tükenmişlik**', Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi: 12.

